

Mira Käyhkö & Henna Mikkonen

LAPSEN KASVATTAJIEN KOKEMUKSIA KORONA-AJAN VARHAISKASVATUKSESTA

Opinnäytetyö

Sosionomi

Sosiaaliala

2021

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi
Tekijä/Tekijät	Mira Käyhkö & Henna Mikkonen
Työn nimi	Lapsen kasvattajien kokemuksia korona-ajan varhaiskasvatuksesta
Toimeksiantaja	Päiväkotiyhdistys Muksula ry
Vuosi	huhtikuu 2021
Sivut	68 sivua, liitteitä 7 sivua
Työn ohjaaja	Seija Nissinen

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoite oli saada selville lapsen kasvattajien, eli vanhempien ja varhaiskasvattajien kokemuksia korona-ajan varhaiskasvatuksesta. Keskeisinä näkökulmina työssä olivat kasvatusyhteistyö, toimintakulttuuri sekä koronan vaikutus perheiden ja varhaiskasvatuksen arkeen. Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää kasvattajien kokemuksia ajanjaksosta aina kevään 2020 poikkeusoloista opinnäytetyön tutkimusvaiheen toteuttamishetkeen eli helmikuuhun 2021 asti.

Opinnäytetyössä käytettiin kahta eri tutkimusmenetelmää – laadullista ja määrällistä. Laadullinen tutkimus toteutettiin teemahaastatteluna varhaiskasvattajille. Määrällinen tutkimus puolestaan toteutettiin paperikyselynä lasten perheille. Haastattelut toimivat kyselyn esitutkimuksena, eli haastatteluiden kautta pyrittiin löytämään kyselyä varten keskeisiä aiheita. Opinnäytetyömme tutkimukseen osallistui yhteensä viisi varhaiskasvattajaa ja 21 perhettä.

Opinnäytetyön keskeisinä tuloksina ilmeni, että korona-ajalla on ollut merkittävä vaikutus kasvatusyhteistyöhön koronan myötä tulleiden toimintaohjeiden takia. Myös varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on toimintaohjeiden seurauksena kokenut muutoksia. Toimintakulttuuria on jouduttu muuttamaan esimerkiksi vierailujen sekä ryhmien yhdistämisen osalta.

Poikkeusolojen aikana kotona olleiden lasten perheistä puolet kokivat etätöiden ja lastenhoidon yhdistämisen raskaana. Koronan myönteisinä vaikutuksina perheissä oli kuitenkin koettu yhteisen ajan lisääntyneen ja lasten sairastelun vähentyneen. Samoja myönteisiä huomioita tehtiin myös varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyön aihe herätti kiinnostuksen, sillä se oli ajankohtainen ja kaipasi tutkimustietoa. Lisäksi toimeksiantaja oli kiinnostunut perheiden ja varhaiskasvattajien kokemuksista korona-aikaan liittyen. Toimeksiantaja voi hyödyntää opinnäytetyön kautta saatuja tuloksia tämänhetkisessä arjessa, sillä nyt opinnäytetyön julkaisuvaiheessa koronatilanne on yhä päällä.

Asiasanat: varhaiskasvatus, kasvatusyhteistyö, toimintakulttuuri, covid-19, poikkeusolot

Degree	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Mira Käyhkö & Henna Mikkonen
Thesis title	Experiences of child educators in early childhood education in the covid-19 period
Commissioned by	Kindergarten association Muksula ry
Time	April 2021
Pages	68 pages, 7 pages of appendices
Supervisor	Seija Nissinen

ABSTACT

The aim of this thesis was to find out parents' and early childhood educators' experiences of early childhood education during the COVID-19 pandemic. The main aspects of the thesis are educational co-operation, operating culture and the impact of COVID-19 on daily lives. The thesis deals with the period of exceptional circumstances from spring 2020 until the moment the research was executed. The topic of the thesis was interesting because it was topical and needed more research. Additionally, the commissioner was also interested in the topic.

In the thesis, two different research methods were used. These methods were qualitative and quantitative. The qualitative research included a thematic interview for early childhood educators. The quantitative research included a printed survey for the children's parents. The interviews served as preliminary research for the survey.

The main results of the thesis showed that COVID-19 had had a significant effect on educational co-operation because of the directives that followed COVID-19. The culture of early childhood education has also changed as a result of the directives. Half of the families where the child was at home during the emergency conditions felt that the combination of remote work and child-care was challenging. The positive effect that families noticed during the pandemic were increased family time and decreased sickness. The same positive observations were also made in early childhood education. The commissioner can use the results of this thesis in current everyday life because the COVID-19 pandemic continues.

Keywords: early childhood education, educational cooperation, operating culture, COVID-19, emergency conditions

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	VARHAISKASVATUS.....	7
2.1	Varhaiskasvatusta ohjaava lainsäädäntö ja tavoitteet	7
2.2	Varhaiskasvatuksen pedagogiikka.....	9
2.3	Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri.....	11
2.4	Oppimis- ja kasvuympäristöt.....	12
3	PERHEIDEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ	14
3.1	Kasvatus.....	15
3.1.1	Kasvattajat	15
3.1.2	Kasvatusyhteistyö.....	17
3.2	Osallisuus ja yhteisöllisyys	20
4	POIKKEUSOLOT JA COVID-19	22
4.1	COVID-19	22
4.2	Koronapandemian vaikutukset tutkimustiedon mukaan.....	24
5	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	26
5.1	Tutkimuskysymykset ja tutkimusongelma.....	26
5.2	Toimeksiantajan esittely	27
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	27
6.1	Laadullinen tutkimusmenetelmä	28
6.2	Määrällinen tutkimusmenetelmä	31
7	TULOKSET.....	34
7.1	Haastatteluiden tulokset	34
7.2	Kyselyiden tulokset.....	42
7.3	Johtopäätökset	52
8	POHDINTA	54
8.1	Prosessin pohdinta	58
8.2	Eettisyys ja luotettavuus	59

8.3	Jatkotutkimusaiheet.....	62
LÄHTEET.....		64
LIITTEET		

Liite 1. Tutkimuslupahakemus

Liite 2. Teemahaastattelun runko

Liite 3. Kysely vanhemmille

Liite 4. Tiedote vanhemmille

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää lapsen kasvattajien kokemuksia korona-ajan varhaiskasvatuksesta. Kasvattajilla tarkoitamme lapsen vanhempia ja varhaiskasvattajia. Määtän ja Rantalan (2016, 94) mukaan lapsen kasvattajiksi lukeutuvat vanhempien lisäksi myös muut lapsen kasvuympäristöjen merkittävät aikuiset, kuten varhaiskasvattajat. Kaskelan ja Kekkosen (2007, 13) mukaan kasvatusvastuussa lapsesta ovat koti ja varhaiskasvatus. Olenaisista on, kuinka nämä kaksi osapuolta jakavat yhteisen kasvatustehtävän.

Opinnäytetyömme työelämäkumppanina toimi mikkeliäinen yksityinen päiväkotikoti Muksula. Vahvana näkökulmana opinnäytetyössämme oli kasvatusyhteistyö ja koronan vaikutus varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin. Opinnäytetyömme kohdistui ajanjaksoon aina kevään 2020 poikkeusoloista tutkimusvaiheen toteuttamishetkeen asti. Opinnäytetyömme kautta toimeksiantajamme päiväkotikoti Muksula saa arvokasta tietoa siitä, kuinka perheet ja varhaiskasvattajat ovat kokeneet korona-ajan vaikuttaneen varhaiskasvatukseen ja siellä tapahtuvaan kasvatusyhteistyöhön. Toimeksiantajamme pystyy hyödyntämään opinnäytetyömme tuloksena saatuja tietoja tämänhetkisessä arjessa, sillä pandemia jatkuu yhä. Lisäksi vastaavan tilanteen mahdollisesti uusiutuessa päiväkotikoti voisi hyödyntää opinnäytetyömme kautta saatuja tietoja omassa toiminnassaan.

Kiinnostuksemme aihetta kohtaan heräsi meidän tehdessä opintoihin liittyvää harjoittelua varhaiskasvatuksessa poikkeusolojen aikana keväällä 2020. Tällöin oli suositus, että vanhemmat pitäisivät lapsensa kotona, jos se oli mahdollista. Tämä näkyi harjoitteluissamme huomattavasti normaalia pienempinä lapsimäärinä. Halusimme lähteä tutkimaan aihetta, sillä aihe oli ajankohtainen eikä siitä ollut juurikaan aiempaa tutkimustietoa.

Opinnäytetyömme alkaa teoreettisella viitekehyksellä, joka muodostuu kolmesta pääaiheesta: varhaiskasvatus, perheiden kanssa tehtävä yhteistyö sekä poikkeusolot ja covid-19. Teoreettisen viitekehyksen jälkeen luvussa viisi kerromme opinnäytetyömme tarkoituksen ja esittelemme tutkimuskysymyksemme. Kuudes luku muodostuu opinnäytetyön toteutuksen kuvauksesta.

Seitsemännessä luvussa käymme läpi opinnäytetyömme tuloksia ja niistä tekemiämme johtopäätöksiä. Kahdeksas luku on pohdinta, joka jakautuu prosessin pohdintaan, luotettavuuteen ja eettisyyteen sekä jatkotutkimusaiheisiin.

2 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatustalain (540/2018) mukaan varhaiskasvatus määritellään kokonaisuudeksi, joka muodostuu lapsen tavoitteellisesta ja suunnitelmallisesti kasvatuksesta, opetuksesta sekä hoidosta. Näissä painotetaan erityisesti pedagogiikkaa. Opetushallituksen (s.a.) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen sekä lapsen hyvinvoinnin edistäminen. Varhaiskasvatuksen eri muotoja ovat päiväkodissa järjestettävä varhaiskasvatus, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatus.

Alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus varhaiskasvatukseen, johon osallistumisesta päättävät lapsen vanhemmat (Opetushallitus s.a.). Yli puolet alle kouluikäisistä lapsista viettävät varhaiskasvatuksessa ison osan päivästä (Määttä & Rantala 2016, 15). Varhaiskasvatuksen järjestämisestä on vastuussa kunta. Jokaisella lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta omassa kotikunnassaan siinä määrin, kun on tarve. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön on oltava turvallinen, oppimista edistävä sekä lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottava. (Varhaiskasvatustalaki 13.7.2018/540.)

2.1 Varhaiskasvatusta ohjaava lainsäädäntö ja tavoitteet

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavia lakeja ja asiakirjoja ovat varhaiskasvatustalaki, perustustalaki, hallintotalaki, valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Näiden lisäksi järjestettäessä varhaiskasvatusta on huomioitava muun muassa tasa-arvotalaki, yhdenvertaisuustalaki, YK:n lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus. Kaikilla lapsilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen riippumatta erityisyydestä, kulttuurista tai tarvittavasta tuesta. Tästä käytetään nimitystä inklusioperiaate. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 15.)

Yksi keskeinen varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaava asiakirja on varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joka on Opetushallituksen laatima valtakunnallinen varhaiskasvatuksen järjestäjiä velvoittava määräys. Varhaiskasvatussuunnitelma perusteiden tehtävä on ohjata ja tukea varhaiskasvatuksen toteuttamista sekä taata koko maahan yhdenvertainen ja laadukas varhaiskasvatus. Näiden lisäksi asiakirjassa määrätään sekä huoltajien kanssa että moniammatillisesti tehtävästä yhteistyöstä ja lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman sisällöistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7–8.)

Varhaiskasvatuslaissa säädetään varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista. Nämä tavoitteet ohjeistavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sekä paikallisten että lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa ja sen toteuttamista sekä arviointia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 15.) Varhaiskasvatuslain (13.7.2018/540) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteet ovat:

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;

- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestäväan toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Varhaiskasvatuksella on monia erilaisia tehtäviä, joihin kuuluvat muun muassa lapsen kasvun, oppimisen ja kehityksen tukeminen ja edistäminen. Lisäksi varhaiskasvatuksen pitää ehkäistä syrjäytymistä ja edistää yhdenvertaisuutta sekä tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtäviin kuuluu myös huoltajien tukeminen kasvatustyössä sekä sen mahdollistaminen, että lapsen huoltajat voivat käydä töissä ja opiskella. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 14.)

2.2 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 22) mukaan pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen tietoon perustuvaa toimintaa, jota toteuttaa ammattihenkilöstö ja jota johdetaan ammatillisesti. Toiminnan tarkoitus on olla tavoitteellista lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi. Jotta näitä asioita voidaan edistää, tulee varhaiskasvattajilla olla keskenään yhteinen näkemys. Pedagogiikan perustana ovat käsitys lapsesta, lapsuudesta, oppimisesta sekä arvoperustasta. Ahosen (2017, 33) mukaan arvoperustan ohella varhaiskasvatuksen pedagogiseen toimintaan vaikuttaa oppimiskäsitys lapsesta aktiivisena toimijana. Pedagogisen toiminnan suunnitteluun vaikuttaa se, kuinka tulkitsemme lapsen tavan ja kyvyn oppia uutta.

Varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskiössä on pedagoginen toiminta. Pedagogisen toiminnan tavoite on lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin edistäminen. Lasten ja varhaiskasvattajien välinen vuorovaikutus ja yhteinen toiminta ovat pedagogisen toiminnan edellytyksiä. Tarkemmat pedagogiset tavoitteet määritellään kuntakohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 36–37.) Kaikki toiminta varhaiskasvatuksessa koskettaa jollain tavalla pedagogiikkaa. Jopa pienistä arjen hetkistä voi lopulta

syntyä pedagogisesti merkittäviä kokonaisuuksia. Ohjattujen tuokioiden kohdalla täytyy kuitenkin toiminnan taustalla olla aina jokin syy, joka pohjautuu pedagogisiin tavoitteisiin. (Ahonen 2017, 134–137.)

Pedagogisella toiminnalla voidaan parhaimmillaan vahvistaa varhaiskasvatuksessa olevien lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaiseen osaamiseen vaikuttavat varhaiskasvatuksen toiminta, oppimisympäristöjen hyödyntäminen ja hyvinvoinnin tukeminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet tulee huomioida, kun kehitetään varhaiskasvatuksen oppisympäristöä sekä toimintakulttuuria. Laaja-alainen osaaminen jaetaan viiteen osa-alueeseen, jotka näkyvät alla olevassa kuvassa. (Kuva 1.) (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 24.)

Kuva 1. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 24)

Ajattelun ja oppimisen osa-alue toimii pohjana kaikelle oppimiselle läpi elämän. Tämä osa-alue kehittyy vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa. Kulttuurisen osaamisen osa-alue sisältää vuorovaikutustaidot, so-

siaaliset taidot, kyvyn ilmaista itseään ja kuunnella muita. Osa-aluetta harjoitellaan tarjoamalla lapselle mahdollisuus harjoitella itsensä ilmaisua ja luomalla monipuolisia kokemuksia. Itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen osa-alue tukee lapsen itsenäistymistä ja omatoimisuutta erilaisissa päivittäisissä toiminnoissa. Toimintojen harjoittelun kautta lapsi saa myönteistä palautetta aikuisilta, mikä kasvattaa lapsen itseluottamusta. Tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen osa-alue tukee lapsen tiedonhankintataitoja, matemaattista ajattelua, vertailua, luokittelua ja kriittisyyttä. Osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alue korostaa lapsen oikeutta tulla kuulluksi ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lapsen mahdollisuutta osallistua, vaikuttaa ja ottaa vastuuta. (Helenius & Lummelahti 2018, 25–33.)

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa oppimisen alueiden kanssa. Oppimisen alueita ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. Oppimisen alueiden tehtävä on ohjata varhaiskasvatuksen henkilöstöä suunnitellussa pedagogista toimintaa. Oppimisen alueet ovat koko ajan läsnä varhaiskasvatuksen arjessa ja niitä tulee käsitellä monipuolisesti osana kokonaisvaltaista toimintaa. (Ahonen 2017, 162–163.)

2.3 Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri tarkoittaa tapaa toimia. Se muotoutuu vuorovaikutuksessa yhteisön kanssa. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittäminen ja arviointi on varhaiskasvatuksen järjestäjän vastuulla. Toimintakulttuuri koostuu muun muassa yhteistyöstä, arvoista ja periaatteista, oppimisympäristöistä, vuorovaikutuksesta sekä henkilöstön ammatillisuudesta. Jokaisella yhteisöön liittyvällä toimijalla on vaikutus toimintakulttuuriin ja toimintakulttuuri puolestaan vaikuttaa jäseniinsä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 28.)

Toimintakulttuurin käsite kattaa varhaiskasvatuksessa toteutettavan opetus- ja kasvatustoiminnan. Toimintaa ohjaavat opetussuunnitelmat, varhaiskasvatuksen viralliset ja epäviralliset säännöt sekä erilaiset käyttäytymis- ja toimintamallit. (Karikoski & Tiilikka 2016, 79.) Toimintakulttuuri tukee koko työyhteisön

toimintaa ja työskentelyä sekä varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan ja kasvatuksellisten periaatteiden toteutumista. Toimintakulttuuriin kuuluu myös lasten ja perheiden ääneen kuuleminen kehittäessä toimintaa. (Helenius & Lummelahti 2018, 23.)

Toimintakulttuuri muokkautuu koko ajan, eli se ei ole koskaan täysin valmis. Muutokset tapahtuvat uusien tietojen ja kokemusten kautta. (Helenius & Lummelahti 2018, 16.) Fonsénin ym. (2018, 170) mukaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin tulee olla sellainen, että se edistää jäsentensä osallisuutta. Perustan luovat tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Yhdenvertaisuuden edistämiseksi tulee kiinnittää huomiota vuorovaikutuksen laatuun sekä kunnioittavaan kielelliseen ilmaisuun.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin suunnitteluun tulee ottaa lapset mukaan. Vastuu toimintaympäristön pedagogisesta suunnittelusta on kuitenkin kasvattajilla. Lasten toiveiden ja ehdotusten kuunteleminen on merkityksellistä sen kannalta, kuinka lapset viihtyvät päiväkodissa. Kasvattajien tulee luoda ympäristöstä sellainen, mikä auttaa lapsia omien ajatusten, kokemusten ja tunteiden ilmaisussa. Lasten tarpeiden ja toiveiden huomiointi ympäristön suunnittelussa edellyttää kasvattajilta kiinnostusta ja kykyä heidän mielipiteiden huomioimiseen. (Eskel & Marttila 2013, 90–91.)

2.4 Oppimis- ja kasvuympäristöt

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön tulee olla sellainen, joka edistää oppimista, on kehittävä, esteetön ja turvallinen. Oppimisympäristöön luetaan kuuluvaksi psyykkinen, fyysinen sekä sosiaalinen ulottuvuus. Nämä pitävät sisällään esimerkiksi tilan, välineet, käytännöt sekä yhteisön. Oppimisympäristön tulee mahdollistaa lapsille asetettujen tavoitteiden täyttyminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 32.) Oppimisympäristöön vaikuttavat ilmapiiri ja toimintaympäristön kodinomaisuus. Ilmapiirin tulee olla sellainen, että jokainen sen jäsen tuntee kuuluvansa yhteisöön ja tulevansa kuulluksi. Kodinomaisella tilalla puolestaan pyritään lisäämään lasten viihtyvyyttä. (Ahonen 2017, 113–115.)

Oppimisympäristön käytännöt tukevat lapsen kehitystä, vuorovaikutusta, monipuolista oppimista ja laaja-alaista osaamista. Oppimisympäristöä suunniteltaessa on otettava huomioon lapsen etu. Fyysisen oppimisympäristön suunnittelussa huomioitavia asioita ovat ergonomia, esteettömyys, viihtyvyys, puhdas sisäilma, turvallisuus ja siisteys. Psyykkisen oppimisympäristön näkökulmasta oleellista on lapsen osallistumisen mahdollisuus, huomatuksi tuleminen, tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus. Sosiaalisen oppimisympäristön osalta tärkeää on, että lapsi kokee turvallisuutta, saa ilmaista tunteitaan ja tuntee tulevansa kuulluksi. Näiden asioiden toteutumiseksi oppimisympäristön suunnitteluun tulisi osallistaa sekä lapset, että heidän vanhempansa. (Helenius & Lumme 2018, 146–150.)

Oppimisympäristöllä ja siellä tapahtuvalla vertaisoppimisella on yhteys lapsen kehitykseen. Vertaisoppiminen tarkoittaa sitä, että lapsi oppii olemalla osa jostain yhteisöstä ja osallistumalla sen toimintaan esimerkiksi eri kokoisissa ryhmissä. Varhaiskasvatuksessa yhteinen toiminta on erityisesti leikkiä. Leikkien kautta ja seuraamalla toistensa toimintaa lasten sosioemotionaaliset, kognitiiviset ja vuorovaikutustaidot kehittyvät. Lisäksi lapsi oppii ryhmässä toimimisesta ja rakentaa käsitystä itsestään. Vertaisoppimisen osalta on tärkeää, että ryhmän jäsenet kunnioittavat toisiaan, pyrkivät yhteiseen päämäärään ja auttavat sekä tukevat toisiaan. (Koivula 2017, 265.)

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö on osa lapsen kasvuympäristöä. Lapsen kasvuympäristöistä merkittävin on perhe. Perheessä lapsi tuntee yhteenkuuluvuutta, saa olla oma itsensä ja tulee ymmärretyksi. Perhe kasvuympäristönä opettaa lapselle elämisen taitoja vuorovaikutuksessa perheenjäsenten kesken. Perheessä tapahtuvat muutokset muokkaavat aina automaattisesti lapsen kasvuympäristöä ja perheenjäsenten väliset suhteet voivat muuttua. Lapsen kasvu, oppiminen ja kehitys tapahtuvat ympäristön yhteisprosessina. (Järvinen ym. 2009, 29–30; Määttä & Rantala 2016, 68.) Perheen kohdatessa muutoksia, varhaiskasvatuksen rutiinit sekä tutut ja turvalliset henkilöt luovat lapselle ja vanhemmille turvallisuuden ja pysyvyyden tunnetta (Mykkänen & Böök 2017, 83).

Vilénin ym. (2013, 213) mukaan lapsen sosiaalisella kasvuympäristöllä tarkoitetaan vanhempia, sukulaisia, ystäviä ja varhaiskasvatuksen kasvattajia. Varhaiskasvatuksessa tämän ympäristön tarkoituksena on rohkaista ja ohjata lapsia vuorovaikutukseen muiden lasten ja aikuisten kanssa sekä antaa lapselle mahdollisuus myös tarvittaessa hakeutua omaan rauhaan. Aikuinen näyttää omalla toiminnallaan lapselle esimerkkiä sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. Tätä kautta lapsi omaksuu toimintatapoja itselleen.

Kasvuympäristöjen välisellä vuorovaikutuksella on suuri merkitys kodin ja päiväkodin yhteisessä kasvatustehtävässä. Molemmat osapuolet muodostavat omat käsitykset ja tulkinnat vuorovaikutuksesta. Vuorovaikutuksen onnistumisen näkökulmasta tärkeässä roolissa on osapuolten luottamus toisiinsa. Luottamuksen rakentumiseen vaikuttavat tunne kuulluksi tulemisesta, varhaiskasvattajan tapa työskennellä ja hänen tapansa suhtautua lapseen. Jotta luottamuksesta rakentuu molemminpuolinen, se vaatii aikaa ja edellyttää tutustumista. (Karila 2006, 91, 96, 99–101.)

Kasvuympäristöt voivat toimia lapsen kehitystä suojaavina tekijöinä. Kasvuympäristöissä olevien aikuisten tuki, hyväksyntä ja turvallisuuden tunteen luominen vähentävät lapsen kokemaa stressiä ja riskitekijöiden vaikutusta. Lapsen ja perheen riskitekijänä voi olla esimerkiksi liian vähäinen sosiaalinen tuki. Riskitekijöitä voivat myös olla perheen taloudelliset ongelmat, huonot elämäntavat, haasteellinen avioero sekä lapsen näkökulmasta epäjohtonmukainen kasvatustyyli. Riskitekijät voivat aiheuttaa lapselle tunnetta siitä, ettei hän saa vanhemmiltaan tarvittavaa huomiota ja läheisyyttä. Lisäksi vanhempien kyky vastata lapsensa tarpeisiin voi heiketä. Yhdessä nämä riskitekijät ja suojaavat tekijät vaikuttavat lapsen kasvuun ja kehitykseen. (Pihlaja 2018, 149–150.)

3 PERHEIDEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ

Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö tarkoittaa vanhempien ja varhaiskasvattajien toimimista lapsen oppimista, kasvua ja kehitystä tukien (Kaskela & Kekkonen 2007, 11). Varhaiskasvattajien ja perheiden välisen yhteistyön keskeisin tavoite on lapsen hyvinvointi, mikä toteutuu parhaiten silloin, kun molemmat

tahot tekevät yhteistyötä. Yhteistyön tärkeä tavoite on lapsen hyvinvoinnin lisäksi tukea ja edistää koko perheen hyvinvointia. Varhaiskasvattajien tehtävä on tukea perheitä myös heidän arjen haasteissaan. Varhaiskasvattajien on tärkeää lapsen hyvinvoinnin kannalta tuntea tämän perhettä, sillä se helpottaa lapsen toiminnan ymmärtämistä varhaiskasvatuksessa. On tärkeää olla unohtamatta lapsen ääntä perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä. Lapsi on yhteistyön kannalta merkittävin tekijä. (Rantala & Uotinen 2018, 130–132.)

3.1 Kasvatus

Kasvatus on tavoitteellista ja tietoista toimintaa, jolla ohjataan lapsen kasvua ja hänen oman persoonallisuutensa muotoutumista. Kasvatus kattaa vanhemman antaman opetuksen, huolenpidon ja hoivaamisen. Kasvatuksesta vastaavat lapsen kasvattajat, joilla tarkoitetaan yleisemmin vanhempia ja lapsen elämässä olevia muita merkittäviä ihmisiä. Vanhempien ja muiden ihmisten lisäksi kasvatukseen voivat osallistua myös päiväkotia ja koulu. (Järvinen ym. 2009, 18–19.)

Kasvatus rakentuu lapsen tarpeiden ympärille ja siinä tulee huomioida lapsen etu ja oikeudet (Kaskela & Kekkonen 2007, 14). Lapsilähtöisen kasvatuksen tehtävä on antaa lapselle kasvurauha ja turvata lapsuus. Lapsen tulee saada olla sellainen kuin hän on, ja tulla näin myös hyväksytyksi. Kasvattajan tehtävä on antaa lapselle sopivassa suhteessa niin rakkautta kuin myös rajoja. Tällä tavalla kasvattaja luo lapselle turvallisuuden tunteen. Kasvatuksen avulla edesautetaan lasta yhteisön ja yhteiskunnan jäseneksi. Tähän tarvitaan jokaisen lapsen elämässä olevan aikuisen yhteistä panostusta. (Järvinen ym. 2009, 8–10.)

3.1.1 Kasvattajat

Lapsen kasvattajiksi lukeutuvat vanhempien lisäksi myös muut kasvuympäristöjen merkittävät aikuiset, kuten varhaiskasvattajat. Lapsen kasvattajalla voidaan tarkoittaa muutakin kuin lapsen biologista vanhempaa. Vanhemmuus jaetaan lisäksi sosiaaliseen ja psykologiseen vanhemmuuteen. Esimerkiksi adoptiovanhemmat ovat lapsen sosiaalisia vanhempia, mutta eivät biologisia. Psykologisella vanhemmuudella taas tarkoitetaan sitä, kun lapsi kokee jonkun aikuisen isänään tai äitinään, eli tämä aikuinen on lapsen mielestä saavuttanut

vanhemman roolin. Psykologinen vanhempi voi siis olla esimerkiksi isovanhempi tai ammattikasvattaja. (Määttä & Rantala 2016, 94–95, 153.)

Perustana kasvatukselle toimivat kasvattajan taito heittäytyä lasten maailmaan sekä herkkyys kuunnella mitä lapsi viestittää olemisellaan ja toiminnallaan (Vilén ym. 2013, 212). Kasvattajalta vaaditaan kykyä huomioida lasten yksilöllisiä ominaisuuksia sekä kehitystarpeita. Onnistuneeseen kasvattajan ja lapsen väliseen suhteeseen kuuluu dialogisuus, jolloin lapsi saa kehittyä ilmapiiressä, jossa hän tulee kuulluksi. Dialoginen suhde auttaa kasvattajaa myös huomioimaan lasten mahdollisia tuen tarpeita. Kasvattajien ja lapsen välinen suhde tukee myös lapsen empatiakyvyn kehitystä. Lapsen oma empatiakyky ei pysty kehittymään ilman kasvattajien näyttämää mallia. (Neitola 2013, 132.)

Järvisen ym. (2009, 27–28) mukaan kasvattajan tehtävä on lapsen ohjaaminen ja vastuun antaminen omasta kasvuprosessista lapsen ikätaso huomioiden. Kasvattajan tulee tukea lapsen omatoimisuutta ja itsenäistymistä antamalla lapsen olla lapsi. Lapsi oppii kasvattajan tuella erilaisia elämäntaitoja sekä tunteiden ilmaisua ja hallintaa. Elämäntaitojen harjoittelun ohella lapsen pitää antaa kokeilla ja tehdä omia valintojaan, vaikka ne eivät aina olisi parhaita mahdollisia. Lapsella on oikeus olla myös väärässä, erehtyä ja epäonnistua. Kaskelan ja Kekkosen (2007, 43) mukaan varhaiskasvattajan tehtäviin kuuluu myös auttaa lasta sietämään erossa oloa vanhemmista, auttaa luomaan suhteita muihin aikuisiin ja tukea lapsen liittymistä osaksi lapsiryhmää.

Jokaisella kasvattajalla on kasvatustavastuu. Kasvatustavastuulla tarkoitetaan kasvattajan tavastuuta lapsen kasvusta. Kasvatustavastuun tulee olla sellaista, että se edistää lapsen oman identiteetin muotoutumista ja kasvamista tavastuulliseksi aikuiseksi. Kasvattajan tehtäviin kuuluu kasvun ohjaaminen, oikean tien osoittaminen ja lapsen omaehtoisen kasvun tukeminen. Lisäksi kasvattaja on tavastuussa lapsen henkisestä ja fyysisestä kehityksestä ja hyvinvoinnista, lapsen koulutuksesta sekä elämän perusedellytysten turvaamisesta. Yksinkertaisuudessaan tämä tarkoittaa sitä, että kasvattajan täytyy toimia aina lapsen parhaaksi. Kasvatustavastuu on juridinen velvollisuus ja sen laiminlyömisestä voi seurata jopa sanktioita. (Hellström 2010, 133.)

Kasvatusvastuussa lapsesta ovat koti ja varhaiskasvatus. Olennaista on, kuinka nämä kaksi tahoa jakavat yhteisen kasvatustehtävän. (Kaskela & Kekkonen 2007, 13.) Kodin kasvatustehtävän painopiste on lapsen elämän perusedellytysten turvaaminen. Varhaiskasvatuksen kasvatusvastuu puolestaan perustuu ammatillisuuteen. Varhaiskasvattajalta edellytetään ammatillista pätevyyttä, jotta hän on kelvoinen saamaan kasvatusoikeuden ja toteuttamaan pedagogista toimintaa. (Salminen 2017, 167.)

3.1.2 Kasvatusyhteistyö

Kasvatusyhteistyöllä tarkoitetaan vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyötä lapsen hyväksi. Varhaiskasvatuksen yhtenä keskeisenä tehtävänä on vanhemmuuden ja kotona tapahtuvan kasvatustyön tukeminen, sillä vastuu lapsen kasvatuksesta jakautuu kodin ja päivähoidon välille. Ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta on kuitenkin lapsen vanhemmilla, sillä vanhemmat ovat oman lapsensa asiantuntijoilta. Varhaiskasvatuksen henkilöstö saa vanhemmilta arvokasta tietoa lapsen henkilökohtaisista kehitykseen vaikuttavista tarpeista. Vanhempien ja päiväkodin välinen yhteistyö on keskeisessä asemassa lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Onnistuneen yhteisen kasvatustehtävän edellytys on toimiva vuorovaikutus kaikkien tahojen välillä. (Koivula 2004, 79–83; Koivunen 2009, 151–153.)

Kasvatusyhteistyö alkaa aina osapuolten tutustumisella toisiinsa. Yhteistyö vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä jatkuu ja kehittyy koko sen ajan, kun lapsi on osana varhaiskasvatusta. Osapuolten yhteinen tuki auttaa lasta sopeutumaan päivähoitoon. (Kaskela & Kekkonen 2007, 41, 44.) Jotta yhteistyö kaikkien osapuolten välillä toimisi, täytyy varhaiskasvattajan olla hienotunteinen, ymmärtää perheiden erilaiset tilanteet ja osata löytää jokaiselle perheelle parhaiten sopiva yhteistyömuoto. (Koivunen 2009, 152, 154.)

Perheillä on erilaisia mieltymyksiä siitä, kuinka tiivistä yhteistyötä he haluavat tehdä päiväkodin kanssa. Jotkut perheet kaipaavat perusteellisempaa vuorovaikutusta, kun taas toisille perheille riittää päivittäisten kuulumisten vaihto. Perheillä itsellään on oikeus määritellä yhteistyön rajat ja taso. (Koivunen 2009, 152, 154.) Perheiden kanssa tehtävän yhteistyön yhtenä tavoitteena on

luoda läheinen suhde vanhempiin. Läheinen suhde tukee sitä, että vanhempien on helpompi jakaa lapsestaan tietoa varhaiskasvattajille. (Lang ym. 2015, 45.)

Vanhemmille on tärkeää saada ammattikasvattajilta tietoa siitä, mikä on lapsen kasvulle ja kehitykselle normaalia. Kodin ja varhaiskasvatuksen välillä tulee olla luottamuksellinen suhde, jotta osapuolet voivat puolin ja toisin keskustella avoimesti haastavistakin kasvatuskysymyksistä. Luottamus on tärkeää myös siitä syystä, että vanhemmat voivat turvallisesti jättää lapsen päiväkotiin tietäen, että lapsi on hyvissä käsissä. Myös työntekijän on tärkeää tietää, että vanhemmilla on luottamus hänen ammattitaitoonsa. (Kaskela & Kekkonen 2007, 15, 21.)

Kasvatusyhteistyössä yhdistyvät lapselle tärkeiden henkilöiden eli vanhempien ja varhaiskasvattajien kokemukset ja tietämys. Lapselle merkittävin tunneside on hänen ja vanhemman välinen suhde. Tästä syystä kasvatusyhteistyön yksi keskeinen tavoite on tämän suhteen vahvistaminen. Varhaiskasvattajan tulee ymmärtää lapsen ja vanhemman välisen suhteen merkitys voidakseen tukea ja edistää sitä. Lisäksi varhaiskasvattajalta edellytetään vanhempien kuuntelua ja heidän kokemustensa huomioimista. Kuuntelemalla ja huomioimalla vanhemmat pyritään yhteisen ymmärryksen saavuttamiseen. (Kaskela & Kekkonen 2007, 23.)

Vanhempien hyvinvoinnilla on suora yhteys lapsen hyvinvointiin. Myös muilla keskeisillä kasvuympäristöillä, kuten varhaiskasvatuksella, on merkitystä lapsen hyvinvoinnin kannalta. Lasten lisäksi myös kasvattajien hyvinvointi ja työssä viihtyminen heijastuvat suoraan päiväkodin arkeen ja ilmapiiriin. Arjen rytmit ja rutiinit, kuten lepo, liikkuminen ja ruokailu tukevat yksilön hyvinvointia. Lapsen oman hyvinvoinnin rakentuminen ja tukeminen on aina aikuisten vastuulla. Tästä syystä lapsia voidaan parhaiten auttaa tukemalla hänen kehitysyhteisöjään. (Määttä & Rantala 2016, 26, 29.)

Kasvatusyhteistyötä ohjaavat erilaiset periaatteet. Näitä periaatteita ovat luottamus, kunnioitus, dialogi ja kuuleminen. Luottamuksen muodostumiseen tarvitaan vuoropuhelua ja aikaa. Tarkkaa aikaa luottamuksen syntymiselle ei voida määritellä, sillä jokaiselta kuluu yksilöllinen aika muodostaa luottamus

toiseen ihmiseen. Luottamuksen syntymiseen vaikuttavat lisäksi henkilöiden aiemmat kokemukset vastaavista tilanteista. Kunnioituksen avulla puolestaan tuetaan aidon vuorovaikutuksen syntymistä. Kunnioituksella tarkoitetaan erilaisuuden hyväksymistä ja jokaisen arvostamista sellaisena kuin on. Edellytyksenä kunnioitukselle on myönteinen suhtautuminen tilanteisiin. (Kaskela & Kekkonen 2007, 34–36.)

Dialogisessa suhteessa vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä avainasemassa on toistensa kuuleminen. Dialoginen vuorovaikutus määritellään taitona puhua, ajatella ja toimia yhdessä. Vuorovaikutukseen kuuluu suorapuheisuus, rehellisyys ja omien mielipiteiden ilmaisu. Kuunteleminen on aidon vuorovaikutuksen ja vuoropuhelun edellytys. Molemmilta osapuolilta vaaditaan läsnäoloa, kiinnostusta ja avoimuutta. Kuuntelemisen edellytys on erilaisten tunteiden sietäminen. Nämä tunteet voivat olla niin positiivisia kuin negatiivisia riippuen vuorovaikutussuhteen laadusta. (Kaskela & Kekkonen 2007, 32, 38.)

Alasuutarin (2010, 52, 54–55) mukaan vanhempien ja varhaiskasvattajien välisessä yhteistyössä voi ilmetä myös haasteita. Vanhemmilla ja varhaiskasvattajilla saattaa olla näkemyseroja lapseen liittyvistä asioista. Erot voivat aiheutua esimerkiksi siitä, että varhaiskasvattaja katsoo lasta ammattilaisen silmin, kun taas vanhemmat herkästi ajattelevat tietävänsä, mikä on heidän lapselleen parhaaksi ja toimivat sen mukaan. Erityisesti nämä näkemyserot vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä tulevat esille silloin, kun lapsella ilmenee haasteita. Vanhempien voi olla vaikeaa myöntää haasteiden olemassaolo ja avun tarve.

Haasteita vanhempien ja varhaiskasvattajien välisen suhteen muodostumiseen voi aiheuttaa myös perheiden erilaisuus. Koska perheet ovat yksilöitä, täytyy jokaisen perheen kanssa löytää omanlaiset ja yksilölliset toimintatavat. Osalla perheistä voi olla esimerkiksi vaikeuksia omassa elämänhallinnassaan, mikä näyttäytyy kasvatustavoihin laiminlyöntinä. Tällainen vanhempi siirtää herkästi kasvatustavoihin varhaiskasvattajille. Toisena ääripäänä ovat kasvatukselta paljon vaativat vanhemmat, jotka tekevät mitä tahansa lisätäkseen lapsensa hyvinvointia ja antavat myös kriittistä palautetta kasvatuksesta. Varhaiskasvattajien kokemusten mukaan yhteistyö näiden kahden ääripään

kanssa tuottaa haasteita. (Koivula 2004, 82.) Vastuu yhteistyön onnistumisesta on kuitenkin aina kasvatuksen ammattilaisilla (Määttä & Rantala 2016, 233).

3.2 Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuus varhaiskasvatuksessa tarkoittaa sitä, että huomioidaan ja arvostetaan kaikkien osallisten: lapsen, vanhempien ja varhaiskasvattajien näkemyksiä ja aloitteita (Fonsén ym. 2018, 170). Lisäksi osallisuus tarkoittaa, että lapsi itse tuntee tulevansa kuulluksi ja nähdyksi. Osallisuuden näkökulmasta on myös tärkeää, että lapsi pääsee vaikuttamaan itseään koskeviin päätöksiin ja tekemään valintoja koskien itseään. (Järvinen & Mikkola 2015, 17.) Tekemällä valintoja lapsi pääsee harjoittelemaan valintojensa seurauksien tarkastelua eri näkökulmista. Näin lapsi oppii ymmärtämään, että kaikkea ei voi saada ja elämässä joutuu tekemään valintoja. (Kataja 2014, 62.)

Osallisuuden toteutumiseen vaikuttavat toimintakulttuuri, kasvattajien toiminta sekä lasten ja aikuisten välinen vuorovaikutus (Fonsén ym. 2018, 170). Lapsen omat ideat ja aloitteet täytyy huomioida ja niihin pitää reagoida tilanteen mahdollistamalla tavalla (Järvinen & Mikkola 2015, 17). Lapsella tulee olla oikeus tulla ymmärretyksi ilmaisten itseään niillä tavoilla, joita hänellä on. Ilmaisykyyn vaikuttavat esimerkiksi lapsen ikä ja hänen mahdolliset erityistarpeensa. (Arki, arvot ja etiikka 2017, 18.)

Osallisuuden perustana toimii dialoginen vuorovaikutus, eli osallisuus syntyy vuorovaikutustilanteissa muiden kanssa. Osallisuuden tunne edellyttää ryhmään kuulumista, sillä yksin ei voi olla osallinen. Lapselle ensimmäiset ja merkityksellisimmät ympäristöt osallisuuden kannalta ovat koti ja varhaiskasvatus. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 47, 50.) Kotona ja varhaiskasvatuksessa lasten ja aikuisten toimintatavoitteet elävät rinnakkain. Näiden yhteisöjen jäsenten kanssa lapset voivat muodostaa omaa identiteettiään ja tuntea olevansa arvokkaita. (Turja 2017, 46.)

Varhaiskasvatuksen toiminnan tulisi tukea lapsen osallisuutta. (Järvinen & Mikkola 2015, 17.) Osallisuus ei aina tarkoita toimintaan osallistumista, vaan

osallisuus voi toteutua, vaikka lapsi ei osallistuisi. Osallisuudessa on kyse vapaaehtoisuudesta ja oma-aloitteisuudesta. Aikuisen tehtävä on vahvistaa lapsen osallisuutta yhteisössä. Osallisuuden kehityksen muodostavat yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja kulttuurinen moninaisuus. Yhteisön jäsenten tulee kohdella toisiaan yhdenvertaisina toimijoina. (Fonsén ym. 2018, 170.)

Turjan (2017, 49) mallin mukaan osallisuuden perusedellytyksiä ovat kieli ja kommunikaatio, luottamus itseen ja muihin, tiedonsaanti sekä materiaaliressurit. Kieli ja kommunikaatio ovat tärkeitä, sillä niiden avulla lapsi ilmaisee itsensä ja pystyy osallistumaan neuvotteluihin ja päätöksentekoon. Luottamuksen avulla lapsi puolestaan saa rohkeutta tuoda itseään ilmi. Tiedonsaanti taas takaa lapselle osallisuuden mahdollisuuksia, sillä lapsen on mahdoton tuoda ilmi näkemyksiään ja ideoitaan, ellei hän saa tietoa omasta ympäristöstään. Viimeinen osallisuuden perusedellytys on lapsen pääsy päiväkodin materiaaliin resursseihin. Tällä tarkoitetaan mahdollisuutta käyttää toimintaympäristön välineitä ja vaikuttaa niiden hankintaan.

Osallisuuden toteutumista voi estää sen kokeminen aikaa ja resursseja vievänä. Osa kasvattajista saattaa ajatella, että lapsi ei ole tarpeeksi kykenevä tekemään päätöksiä koskien itseään. Pelkona voi olla myös, että lapsen liiallinen osallisuus vähentää aikuisten auktoriteettia. Muutos kohti osallisuuden parempaa toteutumista lähtee aikuisista itsestään. Tämä vaatii aikuisilta muutosta asenteisiinsa ja ymmärrystä osallisuuden tärkeydestä. Lisäksi aikuisen tulee uskaltaa ottaa riskejä ja heittäytyä lasten maailmaan. (Turja 2017, 54.)

Osallisuuden ja ryhmään kuulumisen kokemuksen vahvistamisessa yhteisöllisyydellä on keskeinen merkitys (Koivula 2013, 19). Yhteisöllisyydellä useimmiten viitataan ihmisten keskinäisen toiminnan laatuun ja se on tilanne, joka halutaan saavuttaa ja jota tavoitellaan. Yhteisöllisyyden keskiössä on sen jäsenten yhteenkuuluvuuden tunne sekä tunne siitä, että jäsenet ovat toisilleen merkityksellisiä ja tärkeitä. Esimerkiksi mielikuvat yhteisestä toiminnasta, osallistumisesta, luottamuksesta, yhteisistä tavoitteista, hyvästä vuorovaikutuksesta ja yhteishengestä liitetään yhteisöllisyyteen. Yhteisöllisyys ei ole itsensänselvyys vaan sen eteen pitää tehdä töitä. (Koivula & Eerola-Pennanen 2017, 249–250.)

Varhaiskasvatussuunnitelman (2018, 30) perusteissa korostetaan sitä, että yhdenvertaisuus ei tarkoita samanlaisuutta. Jokainen yksilö on tärkeä ja arvokas yhteisön jäsen riippumatta siitä, millainen hän on. Koivulan (2013, 22–23) mukaan jokaisella lapsella on omanlaisensa rooli ryhmässä. Toiset lapset ovat puheliaampia ja äänekkäämpiä, kun taas toiset ovat hiljaisempia. Erilaiset yksilöt vaikuttavat päiväkodin kulttuurin, käytäntöjen ja vuorovaikutustapojen muodostumiseen. Yhteiset sovitut säännöt vahvistavat ryhmään kuulumista.

Sosiokulttuurisen lähestymistavan mukaan yhteisöllisyys ja eri ryhmiin kuuluminen ovat merkityksellisiä lapsen oppimiselle ja kehitykselle. Yhteisöllisyyden ilmenemisestä varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa kaivataan lisää tutkimustietoa. (Koivula & Eerola-Pennanen 2017, 249.) Varhaiskasvatuksessa yhteisöllisyydellä toivotaan olevan positiivisia vaikutuksia negatiivisiin asioihin, kuten kiusaamiseen ja syrjäytymiseen. Yhteisöllisyys lapsiryhmässä tukee ystävyyssuhteiden ja laadukkaan vuorovaikutuksen kehittymistä. Yhteisöön kuulumisen kautta lapsi harjoittelee erilaisia arjen sosiaalisia taitoja ja hänen sosiaalinen identiteettinsä muotoutuu. (Koivula 2013, 19, 22.)

4 POIKKEUSOLOT JA COVID-19

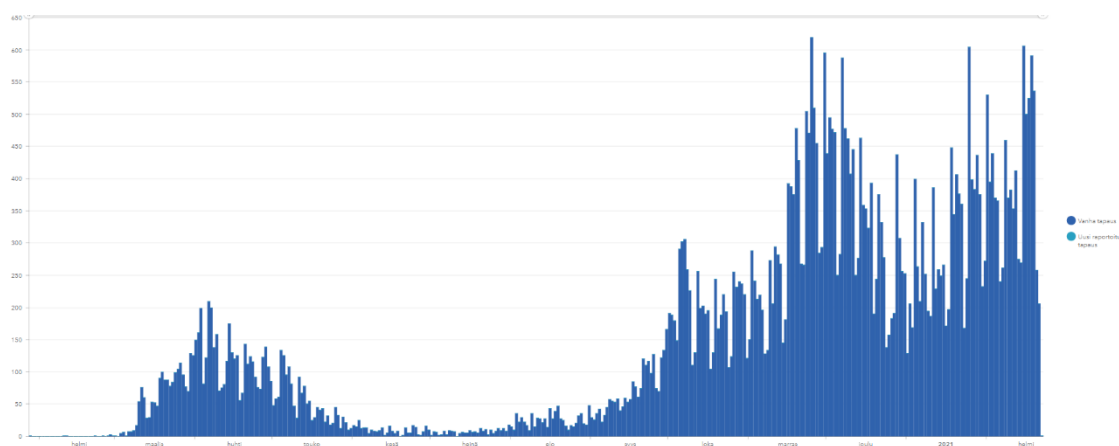
Poikkeusoloilla tarkoitetaan esimerkiksi aseellista hyökkäystä, väestön toimeentuloa tai maan talouselämää uhkaavaa vakavaa tapahtumaa, suuronnettomuutta tai laajalle levinnyttä tartuntatauti eli pandemiaa (Valmiuslaki 29.12.2011/1552). Valtioneuvoston (2020) tiedotteen mukaan poikkeusolojen tarkoitus on väestön suojaaminen, toimeentulon sekä maan talouselämän turvaaminen, oikeusjärjestyksen ja ihmisoikeuksien ylläpito sekä maan itsenäisyyden ja koskemattomuuden turvaaminen. Kansalaisten oikeuksien ja normaalin elämän rajoittaminen valmiuslailla on mahdollista vain, jos se on välttämätön keino suojata väestöä.

4.1 COVID-19

Covid-19 eli korona on virus, joka voi esiintyä niin ihmisellä kuin eläimelläkin. Nykyinen koronavirus SARS-CoV-2 lähti liikkeelle Kiinasta 2019, ja levisi koko maailmaan alkuvuodesta 2020. Koronavirus tarttuu hengitysilman ja kosketuspintojen kautta. Yleisimpiin oireisiin kuuluvat nuha, yskä, kuume, kurkkukipu ja

päänsärky. Erityisen vaarallinen tauti on ikääntyneille, pitkäaikaissairaille sekä heikon vastustuskyvyn omaaville. (THL 2020a; WHO 2020.)

Ensimmäiset tartunnat Suomessa havaittiin helmikuun lopussa 2020. Siitä tapausmäärät lähtivät kasvuun, mikä näkyy kuvassa 2. Kesäkuusta alkaen tapausmäärien kasvu hidastui merkittävästi, mutta syyskuusta eteenpäin tautitapaukset lähtivät uuteen nousuun. Helmikuun 2021 lopussa tapauksia oli Suomessa todettu yli 55 000, ja tautiin oli kuollut 737 ihmistä. (THL 2020b.)

Kuva 2. Päiväkohtaiset tautitapaukset (THL 2020b)

Koronatilanteen vuoksi hallitus antoi eduskunnalle valmiuslain käyttöönottoasetuksen 17.3.2020. Hallitus linjasi, että varhaiskasvatus ja esiopetus pidetään toiminnassa, jotta voidaan turvata niiden vanhempien työssäkäynti, jotka työskentelivät yhteiskunnan kannalta kriittisillä aloilla. Kaikkia niitä vanhempia, jotka pystyivät työskentelemään kotoa käsin, suositeltiin hoitamaan lasta kotona. Vastaavasti taas koulut ja oppilaitokset siirtyivät etäopetukseen. Poikkeuksena esikoulu ja ne alle 3.-luokkalaiset, joiden vanhemmat työskentelivät yhteiskunnan kannalta kriittisillä aloilla. Hallituksen linjaamat toimet astuivat voimaan 18.3.2020. Näiden varhaiskasvatusta ja opetusta koskevien linjausten lisäksi hallitus päätti rajoittaa esimerkiksi julkisia kokoontumisia alle 10 henkilöön, kieltää vierailut hoitolaitoksissa sekä määrätä kaikki ne julkisen sektorin työntekijät etätöihin, joille se oli mahdollista. (Valtioneuvosto 2020a.)

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen osalta hallitus päätti 14.5.2020 alkaen purkaa rajoituksen, jonka mukaan lapsi oli mahdollisuuksien mukaan pidettävä poissa päiväkodista ja koulusta. Syynä tähän oli se, ettei lapsia pidetty niin

merkityksellisinä taudin levittäjinä. Varhaiskasvatukseen ja kouluun palaaminen edellytti erikoisjärjestelyiden ja ohjeiden noudattamista. Ohjeiksi annettiin muun muassa fyysisten kontaktien välttäminen, turvavälien noudattaminen ja hygienian tehostaminen. (Valtioneuvosto 2020b.) Muilta osin poikkeusolot päättyivät hallituksen päätöksellä 16.6.2020, sillä Suomi onnistui vähentämään tartuntoja huomattavasti. Riski epidemian kiihtymisestä oli kuitenkin edelleen olemassa. Valmiuslakia ei toistaiseksi tarvittu, sillä tartuntatautilaki, muut lait yhdessä viranomaisten ohjeiden ja suositusten kanssa riittivät tällöin viruksen hallintaan. (Valtioneuvosto 2020c.)

Poikkeusolojen jälkeen varhaiskasvatukseen laadittiin toimintaohjeita, joiden avulla toimintaa olisi mahdollista jatkaa turvallisesti. Ohjeiden mukaan sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön että lasten on oltava täysin terveitä tullessaan päiväkotiin. Aikuisten on huolehdittava toisiin aikuisiin pidettävästä turvavälistä mahdollisuuksien mukaan. Mikäli turvavälien pitäminen on haastavaa, tulee työnantajan arvioida kasvomaskien tai visiirien tarve. Henkilökunnan tulee myös ensisijaisesti työskennellä yhden ja saman lapsiryhmän kanssa, eikä ryhmiä tulisi yhdistää. Ulkopuolisten henkilöiden, kuten vanhempien, vierailut varhaiskasvatuksessa tulee minimoida. (Työterveyslaitos 2020; Opetus- ja kulttuuriministeriö & THL 2020.)

Lasten pitäisi mahdollisuuksien mukaan toimia pienryhmissä erilaisissa päivän tilanteissa sekä ulkoilla mahdollisimman paljon. Hygieniaan ja käsienpesuun tulisi kiinnittää erityisen paljon huomiota sekä pintoja ja leluja desinfioida säännöllisesti. Hygienia ilmenee ruokailutilanteissa siten, että aikuinen jakaa ruuan lapsille. Turvatoimista ja tiukentuneista ohjeista huolimatta, pitää aikuisen turvata lapselle läheisyyden ja hellyyden saaminen mahdollisimman normaaliin tapaan. (Työterveyslaitos 2020; Opetus- ja kulttuuriministeriö & THL 2020.)

4.2 Koronapandemian vaikutukset tutkimustiedon mukaan

Vuoden 2020 sosiaalibarometrilla tutkittiin, millaisia sosiaalisia vaikutuksia koronapandemialla oli ollut eri väestöryhmille. Barometrin mukaan yllätyksenä tuli se, kuinka paljon vahinkoa ja haittaa rajoitustoimilla oli ollut ihmisille. Eniten olivat kärsineet heikoimmassa asemassa olevat ihmisryhmät, joihin kuulu-

vat esimerkiksi jo ennestään heikossa asemassa olleet lapsiperheet. Tutkimuksessa kävi ilmi, että näissä perheissä tuen tarpeen arvioitiin lisääntyneen. Koronapandemia oli myös lisännyt eriarvoisuutta ihmisten välillä esimerkiksi lomautuksista ja työttömyyden kasvusta johtuen. Työttömyys oli puolestaan lisännyt taloudellisia ongelmia. Esimerkiksi osa lapsiperheistä kärsi taloudellisesti lasten kotonaolosta johtuvien ruokamenojen noususta. Taloudellisten ongelmien lisäksi myös sosiaaliset ongelmat olivat lisääntyneet, esimerkiksi yksinäisyyden muodossa. Kasvokkaista vuorovaikutusta oli jouduttu korvaamaan erilaisilla etäpalveluilla, mikä lisäsi koettua yksinäisyyttä. (Eronen ym. 2020, 59, 117–118, 122).

Yksi varhaiskasvatukseen ja koronaan liittyvä tutkimus toteutettiin keväällä 2020 poikkeusolojen vallitessa. Siinä selvitettiin varhaiskasvatuksen ammattilaisten ajatuksia ja näkemyksiä koronatilanteen vaikutuksista lapsiin, perheisiin ja varhaiskasvatukseen. Tutkimuksen kautta kartoitettiin, kuinka varhaiskasvattajat olivat pitäneet kotona oleviin perheisiin yhteyttä ja mitä yhteydenpitokanavia he olivat käyttäneet. Lisäksi tiedusteltiin, oliko varhaiskasvattajilla ollut huolta kotona olevista lapsista ja heidän vanhemmistaan. Tästä tutkimuksesta kävi ilmi, että yli puolet varhaiskasvattajista olivat olleet huolissaan esimerkiksi perheiden jaksamisesta, etätöiden ja lastenhoidon yhdistämisestä sekä lasten taitojen harjoittelusta ja rutiinien ylläpidosta. (Ahonen & Pesonen 2020, 2–7.)

Toinen aiheeseemme liittyvä Suomessa tehty tutkimus kartoitti äitiys- ja lastenneuvolan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä perheiden sosiaalipalveluiden ja lastensuojelun ammattilaisten näkemyksiä siitä, kuinka korona-aika oli vaikuttanut näihin palveluihin sekä asiakkaiden tuen tarpeeseen. Tutkimuksen mukaan korona-aika oli lisännyt perheiden kuormittavia tekijöitä kuten taloudellisia vaikeuksia, yksinäisyyttä ja lasten ja nuorten pahoinvointia. Lisäksi lapsiperheiden lastensuojelun ja sosiaalipalvelun tarve oli kasvanut ja huoli perheistä oli moninaistunut verrattuna aikaan ennen pandemiaa. (Hakulinen ym. 2020, 2, 59.)

Vertailun vuoksi tarkastelimme tutkimusta, joka käsitteli koronapandemian kansainvälisiä vaikutuksia Yhdysvalloissa ja Latinalaisessa Amerikassa. Tutki-

muksessa selvitettiin, kuinka kasvattajat selvisivät koronan tuomista muutoksista ja haasteista. Tutkimuksen mukaan keskeinen haaste oli ollut etänä tapahtuva kommunikointi ja opetus. Tutkimuksesta kävi ilmi, että yksityisellä puolella työskentelevillä oli julkista puolta paremmat resurssit. Kasvattajien huolena oli myös, oliko perheillä riittävästi materiaaleja etäopetuksen ajalle. Tutkimuksessa kävi ilmi, että kasvattajat olivat tehneet perheille materiaaalipaketteja koteihin. (Atiles ym. 2021.)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tarkoituksenamme on opinnäytetyön avulla selvittää lapsen kasvattajien, eli vanhempien ja varhaiskasvattajien kokemuksia varhaiskasvatuksesta korona-aikana. Korona-ajalla tarkoitamme aikaa aina kevään 2020 poikkeusoloista opinnäytetyön tutkimusvaiheen toteuttamishetkeen asti. Pääpaino opinnäytetyössämme on varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa ja varhaiskasvatuksessa tapahtuvassa kasvatusyhteistyössä.

5.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimusongelma

Tutkimuskysymykset muodostuvat tutkimusongelman pohjalta. Tutkimuskysymyksiin vastaamalla saadaan ratkaisu tutkimusongelmaan. Tutkimuskysymyksiä voi olla aiheesta riippuen yksi tai useampi. Tutkimusongelman määrittely työn aloitusvaiheessa voi olla vaikeaa, ja joskus ongelma voidaan asettaa jopa vasta tutkimuksen jälkeen. Tutkimusongelman luonteeseen vaikuttaa se, mitä tutkittavasta ilmiöstä tiedetään etukäteen. (Kananen 2008, 51–52.) Esimerkiksi meidän opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen, eikä aikaisempaa tutkimustietoa aiheesta juurikaan vielä ole.

Opinnäytetyössämme etsimme vastausta kysymykseen, millaisia ovat lapsen kasvattajien kokemukset korona-ajan varhaiskasvatuksesta. Tutkimusongelmasta olemme muodostaneet kolme tutkimuskysymystä. Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme oli, miten lapsen kasvattajat kokivat korona-ajan vaikuttaneen kasvatusyhteistyöhön. Toinen tutkimuskysymyksemme oli, miten korona-aika vaikutti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin. Kolmantena tutkimuskysymyksenä oli, miten kevään 2020 poikkeusolot vaikuttivat perheiden ja varhaiskasvatuksen arkeen.

5.2 Toimeksiantajan esittely

Toimeksiantajamme on mikkeliäinen päiväkotitoiminta Muksula. Muksula on perustettu 1968 eli se on Mikkelin vanhin yhdistyspohjainen päiväkotitoiminta. Muksula tarjoaa varhaiskasvatusta ja esiopetusta 1-6 – vuotiaille lapsille. Varhaiskasvatuspaikkoja Muksulassa on yhteensä 40 ja työntekijöitä tällä hetkellä 10. Tämän lisäksi Muksulassa työskentelee alan opiskelijoita sekä harjoittelijoita eri pituisilla jaksoilla.

Päiväkodin toiminta pohjautuu neljään arvoon. Ensimmäinen arvo on hyvä ja lämminhenkinen ilmapiiri, jossa kaikki tuntevat toisensa. Toisena arvona on lähiyhteisö, joka valmistuu päiväkodin omassa keittiössä. Kolmantena arvona on ilmapiiri, jossa kaikki osapuolet tulevat kuulluksi ja nähdyksi monipuolisissa oppimisympäristöissä. Neljäntenä arvona avoin ja monipuolinen perheiden kanssa tehtävä yhteistyö, jonka pohjalta toiminta rakentuu. (Päiväkotitoiminta Muksula 2019.)

Opinnäytetyömme kautta toimeksiantajamme saa arvokasta tietoa, kuinka perheet ovat kokeneet korona-ajan vaikuttaneen varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvattajien kanssa tapahtuvaan kasvatusyhteistyöhön. Perheiden kokemukset ovat jääneet epätietoisuuteen koronatilanteen ollessa edelleen päällä, joten toimeksiantajamme toivoi opinnäytetyömme avulla saavansa perheiden näkemykset kuuluviin. Toimeksiantajamme halusi perheiden kokemusten lisäksi tietää, kuinka Muksulan varhaiskasvattajat ovat kokeneet korona-ajan vaikuttaneen varhaiskasvatukseen, kasvatusyhteistyöhön ja varhaiskasvattajien työssä jaksamiseen. Lisäksi vastaavan tilanteen mahdollisesti uusiutuessa päiväkotitoiminta voisi hyödyntää opinnäytetyömme kautta saatuja tietoja omassa toiminnassaan.

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tässä luvussa esittelemme opinnäytetyön toteutustavan. Tutkimusotteen valintaan vaikuttaa tutkittavan ongelman luonne. Tutkimusote voi olla joko laadullinen eli kvalitatiivinen tai määrällinen eli kvantitatiivinen. (Kananen 2017,

38–39.) Kvalitatiivisella tutkimusotteella pyritään tutkimaan kohdetta kaikenkattavasti. Kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti ja tarkoitus on saada tutkittavien omat näkökulmat tutkivasta aiheesta esille. Kvantitatiivisessa tutkimusotteessa puolestaan keskeisiä asioita ovat hypoteesit, käsitteiden määrittely sekä aiempi tutkimustieto ja -teoriat. (Hirsjärvi ym. 2009, 140, 161–164.)

Tutkimusongelman ratkaisemiseksi käytimme työssämme sekä laadullista että määrällistä tutkimusmenetelmää. Laadullista tutkimusmenetelmää hyödynsimme toteuttamalla teemahaastattelun varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Laadullinen tutkimusmenetelmä soveltuu tutkimusongelmamme selvittämiseksi, koska tarkoituksenamme oli saada tutkittavien näkökulmat selville mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkimusongelmamme ratkaisemiseksi tarvitsimme laadullisen tutkimusmenetelmän rinnalle määrällistä tutkimusmenetelmää. Määrällinen tutkimusmenetelmä soveltui perheiden näkökulman selvittämiseen tutkittavasta aiheesta, koska heitä oli määrällisesti paljon.

Opinnäytetyöprosessimme käynnistyi loppukesästä 2020 kiinnostavan aiheen pohdinnalla. Aihe valikoitui sillä perusteella, että se oli ajankohtainen ja aikaisempaa tutkimustietoa ei juurikaan ollut. Syksyllä 2020 saimme aiheellemme hyväksynnän ja meille nimettiin ohjaava opettaja. Näihin samoihin aikoihin varmistimme toimeksiantajamme kiinnostuksen lähteä mukaan opinnäytetyöprosessiimme. Ennen opinnäytetyön aloittamista, haimme tutkimuslupaa (liite 1). Aloimme kirjoittamaan suunnitelmaa heti, kun aihe oli selvillä ja loppuvuoden ajan työstimme teoreettista viitekehystä. Varsinaisen tutkimusvaiheemme toteutimme tammi- ja helmikuun 2021 aikana. Opinnäytetyön esitysseminaari ajoittui huhtikuulle.

6.1 Laadullinen tutkimusmenetelmä

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus auttaa tutkijaa ymmärtämään tutkittavaa kohdetta ja selittämään tutkittavan käyttäytymisen taustalla olevia syitä. Tutkimuksen kohteena on yleensä pieni rajattu määrä tutkittavia. Laadullisessa tutkimuksessa panostetaan määrän sijaan aineiston analysointiin ja sen laatuun. Tutkittavat valitaan tarkasti eikä ole tarkoitus pyrkiä tekemään tilastollisia yleistyksiä. Tyypillisin tapa toteuttaa tutkimus on haastattelu. (Heikkilä 2014, 15–16.)

Aloitimme tutkimusvaiheen toteuttamalla haastattelun varhaiskasvatuksen työntekijöille (liite 2). Haastattelun pohjalta toivoimme saavamme lisää näkökulmia vanhemmille kohdistuvan kyselylomakkeen laadintaa varten. Aloitimme haastattelututkimuksella, sillä se toimii esitutkimuksena vanhemmille kohdistuvaa kyselyä varten. Hakalan (2018, 22) mukaan laadullista tutkimusta voidaan käyttää esitutkimuksena tai -selvityksenä varsinaista tutkimusta varten. Esiselvityksen avulla on mahdollistaa löytää sellaisia olettamuksia, joita ei ilman tätä selvitystä olisi löydetty. Laadullisella tutkimuksella voidaan nostaa esiin tutkimuksen kohdehenkilöiden omia ajatuksia ja tulkintoja.

Haastattelun suunnittelussa on tärkeää panostaa siihen, mitä kysytään sekä missä järjestyksessä ja sanamuodossa kysymykset kysytään. Nämä asiat vaikuttavat suoraan vastauksiin, aineiston laatuun ja syvyyteen. Kysymykset, joihin pystyy vastaamaan kyllä tai ei vaihtoehdoilla, ovat vaarallisia laadullisessa tutkimuksessa. Tällöin aineisto jää liian suppeaksi ja epäluotettavaksi, sillä kysymykset voivat ohjailla vastaajaa liikaa. Laadullisella tutkimuksella tarkoitus on saada tutkittavat kertomaan tutkittavasta ilmiöstä. (Kananen 2008, 53–54.)

Haastattelu voidaan toteuttaa erilaisilla menetelmillä. Näitä menetelmiä ovat esimerkiksi lomakehaastattelu eli strukturoitu haastattelu, strukturoimaton haastattelu sekä teemahaastattelu. Lomakehaastattelu on näistä käytetyin haastattelulaji. Siinä kysymykset ja niiden esittämisjärjestys on ennalta määritetty. Strukturoimattomasta haastattelusta voidaan käyttää erilaisia nimityksiä, joita ovat esimerkiksi syvähaastattelu, avoin haastattelu ja asiakaskeskeinen haastattelu. Nämä haastattelut muistuttavat suuresti keskustelua, jossa haastattelun kulku määräytyy vastaajan mukaan. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 44–45.) Teemahaastattelussa tarkoituksena on selvittää, mitä tutkittava ajattelee halutusta aiheesta. Aihepiirit määritellään etukäteen, mutta haastateltava itse vaikuttaa siihen mihin suuntaan haastattelu etenee. Haastattelijalla ei ole suoria kysymyksiä, vaan aihealueita, jotka muodostavat haastattelun rungon. (Eskola ym. 2018, 27–29.)

Toteutimme haastattelun puolistrukturoituna teemahaastatteluna, koska uskoimme saavamme tällä haastattelumuodolla monipuolisesti tietoa käsiteltä-

västä aiheesta. Uskoimme, että teemahaastattelulla esiin nousisi sellaisia asioita, joita emme olleet osanneet etukäteen ajatella. Teemahaastattelun pohjalta nousseita asioita hyödynsimme perheille kohdistuvaa kyselylomaketta laadittaessa. Teoriamme pohjalta nostimme haastatteluun viisi pääteemaa, joiden ympärille haastattelu rakentui.

Eskolan ym. (2018, 30) mukaan haastateltavien etsinnässä tavoitteena on löytää ne henkilöt, joilla tiedämme olevan kokemusta ja tietoa tutkittavasta aiheesta. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusaineiston koko ei ole ratkaiseva tekijä, vaan tärkeämmässä roolissa on aineiston laatu (Vilkkä 2005, 126). Tarkoituksenamme oli haastatella vain osa Muksulan varhaiskasvattajista, sillä kaikki työntekijät eivät työskennelleet vielä kevään 2020 poikkeusolojen aikaan Muksulassa. Jos olisimme haastatelleet jokaisen työntekijän, olisi tämä vaatinut erilaista haastattelurunkoa uusille työntekijöille. Kasvatushenkilöitä kyseissä päiväkodissa on yhteensä kahdeksan, joista haastattelimme viisi, jotka olivat työskennelleet poikkeusoloista asti Muksulassa.

Ennen haastattelujen toteuttamista esitestasimme haastattelun muutamalla henkilöllä. Valitsimme henkilöt sillä perusteella, että heillä olisi jonkinlaista työkokemusta varhaiskasvatuksesta. Hirsjärven ja Hurmeen (2010, 72) mukaan tutkija pystyy tekemään lopullisen haastattelurunon vasta esihaastatteluiden jälkeen. Esihaastatteluiden tarkoituksena on testata, kuinka haastattelu etenee ja ovatko kysymykset muotoiltu ymmärrettävästi. Esihaastattelun pohjalta tutkijan on mahdollista tehdä vielä muutoksia ennen lopullista haastattelua.

Äänitimme haastattelut kahdella siihen soveltuvalla laitteella. Käytimme kahta äänityslaitetta siltä varalta, jos toinen äänite epäonnistuu tai katoaa. Kerroimme ennen haastattelun aloittamista haastateltaville, että tulemme äänittämään haastattelut. Haastatteluiden toteuttamisen jälkeen aloitimme aineistojen analysoinnin litteroimalla äänitteet. Litteroinnilla tarkoitetaan nauhoitetun aineiston puhtaaksi kirjoittamista (Saaranen-Kauppinen & Puusniikka 2006). Nauhoituksia käytettiin vain opinnäytetyöhön ja poistimme ne, kun aineisto oli analysoitu.

Aineiston litterointia voidaan tehdä erilaisin tarkkuuksin. Tutkija voi itse valita, haluaako litteroida aineiston sanasta sanaan vai valikoiden, esimerkiksi haluttujen teemojen pohjalta ilman ylimääräisiä äännähdyksiä ja taukoja. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 138.) Itse litteroimme aineiston valikoiden hyödyntämällä ennalta asetettuja teemoja. Jätimme litteroimatta esimerkiksi oman puheemme sekä haastateltavien ylimääräiset täytesanat.

Litteroinnin jälkeen käytimme teemoittelua aineiston analyysitekniikkana, sillä Tuomen & Sarajärven (2013, 92–93) mukaan teemoittelu on luonteva jatko teemahaastattelulle. Haastattelun teemat auttavat aineiston jäsentelyssä. Teemoittelussa painotetaan sitä, mitä kysytyistä teemoista on sanottu. Haastattelulla saatu aineisto pilkotaan ja ryhmitellään erilaisiin aihepiireihin, joiden esiintymistä aineistossa voidaan vertailla.

Teemahaastattelumme runko muodostui viidestä eri pääteemasta, jotka nousivat tutkimuskysymystemme pohjalta. Näitä teemoja olivat kasvatusyhteistyö, pedagoginen toiminta, koronan myötä tulleet toimintaohjeet, osallisuus ja yhteisöllisyys sekä koronan positiiviset vaikutukset. Analysoimme haastatteluiden kautta saadun aineiston näiden teemojen pohjalta. Litteroidun aineiston analysoinnissa käytimme apuna erilaisia värikoodeja helpottamaan eri teemojen erottamista toisistaan.

6.2 Määrällinen tutkimusmenetelmä

Määrällisestä eli kvantitatiivisesta tutkimuksesta käytetään myös nimitystä tilastollinen tutkimus. Määrälliseen tutkimukseen vaaditaan riittävän suuri ja edustava otos. Tutkimuksen tuloksia voidaan havainnollistaa käyttämällä erilaisia kuvioita ja taulukoita. Määrällisellä tutkimuksella kartoitetaan yleensä olemassa olevaa tilannetta ilman syy-seuraus-suhteita. Lisäksi voidaan selvittää eri asioiden välillä olevia riippuvuuksia sekä muutoksia, joita tutkittavassa ilmiössä on tapahtunut. (Heikkilä 2014, 15.)

Määrällistä tutkimusta varten tiedot voidaan kerätä itse tai hankkia valmiista tietokannoista. Kun aineisto kerätään itse, on päätettävä, mikä tiedonkeruumenetelmä sopii tutkimukseen parhaiten. Määrällisen tutkimuksen tiedonke-

ruumenetelmiä ovat esimerkiksi postikysely, internetkysely, puhelinhaastattelu, informoitu kysely sekä havainnointitutkimus. Internetkysely on näistä tiedonkeruumenetelmistä yleisin, mutta se soveltuu vain ihmisille, joilla on käytössä nettiyhteys. (Heikkilä 2014, 16–17.)

Päädyimme toteuttamaan kyselyn paperisena versiona internetkyselyn sijaan (liite 3). Hirsjärven ym. (2016, 137) mukaan tiedonkeruumenetelmä tulee valita sen mukaan, mikä menetelmä tutkijan mielestä tuottaa parhaiten tietoa tutkitavasta aiheesta ja josta tutkija itse on vaikuttunein. Tutkija voi tiedonkeruumenetelmän valinnan tueksi perehtyä aiempiin tutkimuksiin ja menetelmäkirjallisuuteen. Aikaisempiin tutkimuksiin tutustuessaan tutkijan tulee kuitenkin muistaa kriittinen tarkastelu.

Päätökseemme paperisesta kyselystä vaikutti päiväkodin johtajan arvio siitä, että tulisimme tällä tavalla saamaan paremmin vastauksia. Ajattelimme, että paperinen kysely olisi mieleenpainuvampi, henkilökohtaisempi ja jopa miellyttävämpi täyttää kuin sähköinen kysely. Pyrimme edesauttamaan vastausten saamista tekemällä kyselylomakkeesta mahdollisimman selkeän ja houkuttelevan näköisen. Tavoitteenamme oli pitää kysymykset ja vastausvaihtoehdot selkeinä ja helposti ymmärrettävinä. Lisäksi mielestämme tärkeää oli, ettei kyselylomake olisi kokonaisuudessaan liian pitkä, jotta vastaaja jaksaisi täyttää lomakkeen huolella loppuun asti.

Pohdimme, että haasteita kyselylomakkeen laadinnassa saattaisi aiheutua kysymysten muotoilusta, jotta kyselyn täyttäjä ymmärtäisi kysymykset samoin kuin me itse. Vallin (2018, 92–93) mukaan kysymysten muotoilu luo edellytykset tutkimuksen onnistumiselle. Tulokset ovat virheellisiä, jos tutkittava ajattelee kysymyksen eri tavalla kuin tutkija on tarkoittanut. Siitä syystä kysymysten on oltava yksiselitteisiä ilman johdattelua. Virheiden välttämiseksi on tärkeää luoda selkeä tutkimusongelma ennen aineiston keruuta. Näin tutkija saa tutkimuksellaan selville kaiken tutkimuksen kannalta olennaisen tiedon.

Kyselylomakkeessa vastaajille osoitetut kysymykset ovat kaikille samanlaiset ja ne esitetään samassa muodossa. Erilaisia kysymystyypppejä ovat monivalintakysymykset, asteikkokysymykset sekä avoimet kysymykset. (Ronkainen ym. 2013, 114.) Avoimien kysymysten avulla vastaajat voivat vastata spontaanisti

ilman että vastaamista on rajattu. Haittana avoimissa kysymyksissä on kuitenkin se, että niiden analysoiminen on monivalinta- sekä asteikkokysymyksiä työläämpää. (Vilka 2005, 86–87.) Opinnäytetyömme kyselylomakkeessa käytimme kaikkia edellä mainittuja kysymystyyppejä.

Kyselylomakkeemme pohjautui teoreettiseen viitekehykseemme. Lisäksi saimme ideoita kysymyksiin esitutkimuksena toteuttamamme haastatteluiden kautta. Haastateltavilta nousi esiin heitä mietityttäneitä asioita, joista he halusivat tietää perheiden näkemyksen. Olimme tehneet ennen haastatteluiden toteuttamista kyselylomakkeesta alustavan rungon, mutta haastatteluiden pohjalta teimme siihen lopulliset muokkaukset. Tämän jälkeen kävimme valmiin kyselylomakkeen läpi päiväkodin johtajan kanssa ennen sen jakamista perheille.

Valitsimme kyselylomakkeen tiedonkeruumenetelmäksi, koska tutkittava joukko oli sen verran suuri. Perheitä oli kaiken kaikkiaan 33 ja tarjosimme kaikille mahdollisuuden vastata kyselyyn. Emme siis käyttäneet tutkimusessamme otantamenetelmää, vaan tutkimus oli kokonaistutkimus, johon otettiin mukaan koko perusjoukko, eli kaikki päiväkodin lasten perheet. Vilkan (2005, 78) mukaan perusjoukon koko vaikuttaa siihen, tehdäänkö tutkimus kokonaistutkimuksena vai käytetäänkö otantamenetelmää.

Kyselylomake tulee esitellä ennen varsinaisen kyselyn toteuttamista. Lomakkeen testaus auttaa selvittämään ohjeiden ja kysymysten selkeyden, vastausvaihtoehtojen toimivuuden sekä kuinka paljon vastaamiseen kuluu aikaa. Testaamalla saadaan myös selville, puuttuuko joku olennainen kysymys tai onko joukossa turhia kysymyksiä. (Heikkilä 2014, 58.) Edellä mainitun Heikkilän sanoman perusteella, esitelasimme kyselylomakkeen kolmella vanhemmalla, joilla oli varhaiskasvatus ikäisiä lapsia muissa päiväkodeissa.

Saadaksemme mahdollisimman hyvän vastausprosentin, tiedotimme vanhempia tulevasta kyselystä jakamalla heille noin viikkoa aikaisemmin tiedotteen (liite 4). Tiedotteessa kerroimme kyselyn tarkoituksen, mihin aiheeseen kyselymme liittyy sekä esittelimme itsemme. Tiedotteen lisäksi, mainostimme kyselyämme perheille myös suullisesti, sillä toinen meistä oli työsuhteessa kyseisessä päiväkodissa kyselyn toteuttamisen aikaan. Tämän ansioista perheillä

oli myös mahdollisuus halutessaan tiedustella lisää opinnäytetyömme aiheesta.

Kyselylomake toteutettiin nimettömänä, jolloin vastaajien henkilöllisyys ei paljastunut. Myös lomakkeiden palauttaminen tapahtui siten, että vastaajat pysyivät nimettöminä. Vilkan (2005, 74) mukaan kyselytutkimuksen etuna on vastaajan anonyymisyys. Nimettömänä vastaaminen madaltaa myös kynnystä vastata arkaluontoisempiin ja henkilökohtaisempiin kysymyksiin.

Kyselylomakkeet analysoimme käyttämällä Webropol-ohjelmistoa, mitä käytimme kerätyn aineiston analysoinnissa. Teimme Webropoliin vastaavan kyselylomakkeen, jonka tutkittavat täyttivät paperisena versiona. Vastausten saamisen jälkeen syötimme vastaukset ohjelmistoon käsin lomake kerrallaan. Ronkaisen ym. (2013, 119) mukaan kyselylomakkeiden pohjalta oleva aineisto tulee syöttää tilastolliseen ohjelmaan, jotta se voidaan analysoida. Kyselyn kysymykset ja vastausvaihtoehdot tallennetaan havaintomatriisiksi. Tulokset aiomme esittää erilaisten kuvaajien ja diagrammien avulla.

Avoimien kysymysten osalta toimimme siten, että syötimme vastaukset Word-ohjelmaan siinä muodossa kuin ne olivat. Tämän jälkeen ryhmittelimme vastaukset sisällön perusteella. Vastausten läpikäynti vaiheessa käytimme apuna värikoodeja, joiden avulla yhdistimme samansisältöiset vastaukset. Värikoodit olivat apuna vastauksia puhtaaksi kirjoittaessa.

7 TULOKSET

Tässä luvussa käymme läpi opinnäytetyömme tulokset. Ensimmäisessä alaluvussa käsittelemme varhaiskasvattajille kohdennetun teemahaastattelunkautta esiin nousseet asiat teema kerrallaan. Toisessa alaluvussa käymme läpi perheille kohdistetun kyselylomakkeen tulokset.

7.1 Haastatteluiden tulokset

Haastattelimme yhteensä viittä Muksulassa työskentelevää varhaiskasvattajaa. Haastateltaviin kuului päiväkodin johtaja, varhaiskasvatuksen opettaja ja

varhaiskasvatuksen lastenhoitajia. Muksulassa työskentelee yhteensä kahdeksan varhaiskasvattajaa, mutta valitsimme haastatteluun vain he, jotka olivat olleet työsuhteessa jo kevään 2020 poikkeusolojen aikana.

Kasvatusyhteistyö poikkeusolojen aikana

Ensimmäisenä teemana meillä oli kasvatusyhteistyö poikkeusolojen aikana. Yhteydenpito poikkeusolojen aikana kotona olleisiin perheisiin oli haastateltavien mukaan vähäistä. Kaikki haastateltavat toivat ilmi, että yhteydenpito oli päiväkodin johtajan vastuulla, mutta yhteydenpitotavasta ei ollut kaikilla tarkkaa tietoa. Johtajan mukaan yhteyttä pidettiin johtajan toimesta puhelimitse ja sähköpostilla. Päiväkodin johtaja lähetti perheille viikoittain tiedotteita koronatilanteesta ja samalla vaihdettiin kuulumisia puolin ja toisin. Kuulumisten vaihdon yhteydessä päiväkodin puolesta oltiin herkällä korvalla mahdollisesta avun tarpeesta ja jos olisi ilmennyt jotain huolta herättävää, niin olisi ohjattu eteenpäin.

Luotin siihen, että perheiden voimavarat on riittävän hyvät kantamaan sitä taakkaa.

Kukaan varhaiskasvattajista ei nostanut esiin isoa huolta yhdestäkään perheestä. Yksi haastateltavista perusteli tätä sillä, että kyseisessä päiväkodissa olevat lapset ovat hyvistä lähtökohdista lähtöisin. Huolen sijaan ennemminkin esiin nousi ihmetys, miksi lapsi tuotiin päiväkotiin vanhempien ollessa kotona. Esikoululaisten kohdalla taas mietitytti, kuinka vanhempien vastuulle jäänyt esiopetus sujui. Kokonaisuutena kaikki haastateltavat nostivat esiin vahvan luottamuksen siitä, että poikkeusolojen aikana perheissä pärjättiin ja heidän voimavaransa riittivät.

Yksi haastateltava nosti esiin, että varhaiskasvatuksen opettaja oli pitänyt perheisiin yhteyttä kevään puhelimitse hoidettujen lasten varhaiskasvatus- eli vasu-keskusteluiden yhteydessä. Esikoululaisille lähetettiin kahden viikon välein tehtäväpaketit kotiin. Toinen haastateltava mainitsi, että yksittäisiltä perheiltä oli kysytty kuulumisia esimerkiksi syntymäpäiväonnitteluiden yhteydessä. Yksi haastateltavista muisti, että poikkeusolojen aikana päiväkodin ikkunaan tehtiin askarteluja, joita kotona olevien perheiden oli mahdollista

käydä katsomassa. Kotona olevat ja päiväkodissa olevat lapset pystyivät pitämään yhteyttä toisiinsa päiväkodin johtajan luoman vapaaehtoisen, vanhempien ylläpitämän WhatsApp-ryhmän kautta. Ryhmässä lapset lähettivät toisilleen terveisiä muun muassa kuvien ja videoiden välityksellä.

Haastatteluissa nousi esiin useammalta perheeltä tullut toive, että päiväkodin puolesta järjestettäisiin kotona oleville lapsille livetuoasioita. Useampi haastateltavista pohti, että tilanteen uusiutuessa asioita varmasti tehtäisiin eri tavalla kuin nyt tehtiin. Haastateltavat eivät kuitenkaan osanneet mainita, mitä nämä keinot voisivat olla. Esiin nousi vahvasti se, että tilanne eteni niin nopeasti, ettei silloin osannut ajatella, miten olisi järkevintä toimia. Kotona olevien lasten ja perheiden kuulumiset olivat kuitenkin käyneet useasti varhaiskasvattajien mielessä.

Kerkee itsellekin tulemaan ikävä niitä lapsia.

Kotona olevien lasten perheiden tukemisesta varhaiskasvattajilla oli mielipiteitä laidasta laitaan. Osa koki, että kotona olevia perheitä tuettiin riittävästi, kun taas osan mielestä olisi voinut tukea enemmänkin. Muutama haastateltava nosti esiin, että päätös lapsen pitämisestä kotona oli vanhemmilla itsellään, sillä hallituksen linjaukset olivat vain suosituksia, eli perheillä oli koko ajan mahdollisuus kuitenkin tuoda lapsi tarvittaessa päiväkotiin. Perheiden tunteminen auttoi varhaiskasvattajia luottamaan siihen, että kotona pärjätään. Eräs haastateltava mainitsi, että poikkeusolojen aikaan keskittyminen meni siihen lapsiryhmään, joka oli päiväkodissa.

Varhaiskasvattajien kokemus oli, että osa perheistä tunsu päiväkodilta saadun tuen määrän riittäväksi ja osa taas olisi kaivannut enemmän. Osa perheistä olisi kaivannut esimerkiksi enemmän vinkkejä, mistä löytää lapsille tekemistä. Näihin toiveisiin päiväkodin johtaja yritti vastata lähettämällä tietoa nettisivuista, joista löytyy muun muassa värityskuvia tai opetusvideoita. Eräs haastateltavista koki, että perheillä – ja myös varhaiskasvattajilla – oli keväällä isompi hätä ja huoli koronan myötä tulleen epätietoisuuden takia. Nyt tilanteen pitkittyessä on opittu sopeutumaan nykyiseen muuttuneeseen arkeen.

Pedagoginen toiminta

Pedagogisen toiminnan yhteydessä kysyimme haastateltavilta koronan vaikutuksia lapsen vasun tavoitteiden saavuttamiseen ja lapsen kehitykseen. Haastateltavien mielipiteet jakautuivat kahteen ääripäähän sen suhteen, oliko koronalla ollut vaikutusta. Varhaiskasvattajat, joiden mukaan koronalla ei ollut vaikutusta, perustelivat tätä vaikeudella määrittellä, riippuiko jonkin tavoitteen saavuttamatta jääminen koronasta vai jostain muusta tekijästä. Eräs haastateltavista koki, että koronan vaikutukset olivat näyttäytyneet erityisesti niiden lasten kohdalla, joilla oli jo valmiiksi ollut haasteita tai vahvempaa tuen tarvetta.

Kaikki haastateltavat nostivat esiin poikkeusolojen aikana olleen pienemmän lapsiryhmän vaikuttaneen positiivisella tavalla päiväkodin arkeen. Poikkeusolojen alkaessa uuden tilanteen edessä päiväkodissa ei juuri ollut järjestettyä toimintaa, mutta tilanteen jatkuessa alettiin käyttää luovuutta. Varhaiskasvattajien mielestä pieni ryhmä helpotti toimintaa. Pienellä ryhmällä oli helpompi toteuttaa esimerkiksi metsäretkiä. Poikkeusolojen aikana päiväkodissa olleet lapset saivat haastateltavien mukaan enemmän syliä ja huomiota, kun aikuisia oli paljon suhteessa lasten määrään. Pienessä ryhmässä oli päässyt myös oppimaan taitoja eri tavalla. Eräs haastateltavista huomioi, että myös kotona olleet lapset olivat harjoitelleet paljon asioita ja kun he palasivat päiväkotiin, huomasi että oli opittu ja kasvettu. Varjopuolena haastateltava pohti, että vanhempien etätöiden ja lastenhoidon yhdistämisen vuoksi lasten ruutuaika on varmasti monissa perheissä lisääntynyt.

Poikkeusolojen aikaisena positiivisena vaikutuksena yksi haastateltavista toi esiin, että lapset niin kotona, kuin päiväkodissa saivat levähdystauon päiväkodin normaalista hektisestä arjesta. Haastateltava kuvasi, että normaalisti päiväkotipäivät olivat todella pitkiä sekä täynnä hälinää ja aktiviteetteja. Lasten päiväkotipäivä voidaan rinnastaa jopa aikuisen työpäivään. Poikkeusolojen aikana oli haastateltavien mukaan mahdollisuus nauttia siitä olostä, kun ei tarvinnut suorittaa mitään eikä ollut kiire mihinkään. Eräs haastateltava muisti, että poikkeusolojen aikana päiväkodissa aloitti uusi lapsi. Haastateltava uskoi, että päiväkodin aloitusvaihe oli kyseiselle lapselle kiireettömyyden takia

helppo ja ihana, kun aikuisilla oli normaaliin arkeen verrattuna enemmän aikaa antaa huomiota ja syliä yksittäiselle lapselle.

Totta kai se vasu siellä pidettiin mielessä, mutta kyllä minä itse ainakin koen, että se vähän jäi sen koronan varjoon.

Päiväkodissa olleiden kanssa pyrittiin tekemään mielekkäitä asioita pitäen kuitenkin mielessä vasun tavoitteet. Yhden varhaiskasvattajan mukaan vasua noudatettiin eri painotuksella kuin normaalioloissa ja se jäi ajoittain koronan varjoon. Kyseinen varhaiskasvattaja nosti kuitenkin esiin, että poikkeusolojen aikana käydyt vasu-keskustelut saatiin toteutettua koronasta huolimatta entisellä kaavalla. Lapsen tuen tarpeiden ja vahvuuksien määrittely pohjattiin aiempaan tietoon ja kokemukseen lapsesta. Vasuun liittyvät asiat eivät näyttäneet pienten ryhmässä yhtä vahvasti, sillä siellä toiminta pohjautui haastateltavien mukaan enimmäkseen perushoitotilanteisiin.

Poikkeusolojen aikana varhaiserityisopettajan ja toimintaterapeutin käynnit olivat haastateltavien mukaan joko kokonaan katkolla tai ne toteutettiin etänä. Yksi haastateltava toi esiin, että on lapsia, joiden asioiden tulisi pyöriä eteenpäin, mutta tämä ei ollut mahdollista. Vaikka koronatilanne on edelleen päällä, oli käynnit poikkeusolojen jälkeen saatu uudestaan järjestettyä. Haastateltavat nostivat esiin, että toimintakulttuuria oli jouduttu muokkaamaan myös muiden yhteistyökuvioiden, tapahtumien ja vierailijoiden osalta. Kävelymatkan päässä päiväkodilta on esimerkiksi mahtavat liikuntamahdollisuudet, joita ei olla voitu hyödyntää vielä tänäkään päivänä. Yksi haastateltavista harmitteli sitä, että suunniteltuja toimintoja joudutaan jatkuvasti siirtämään, kun koronarajoitukset pitkittyvät eikä kenellekään ole tietoa, milloin tilanne normalisoituu.

Koronan myötä tulleet toimintaohjeet

Haastateltavien vastaukset koronan myötä tulleistä toimintaohjeista olivat yhtenäisiä. Jokainen mainitsi koronan myötä tulleiksi toimintaohjeiksi maskien käytön, käsienpesun tehostamisen, pintojen puhdistamisen sekä vanhempiin kohdistuvat toimintaohjeet. Vanhemmille annetuiksi toimintaohjeiksi haastateltavat nimesivät nopean kontaktin lapsen haku- ja tuontitilanteissa, maskien pitämisen sekä sen, ettei vanhempi saa tulla eteistä pidemmälle saattamaan

lasta. Yksi haastateltavista koki, että vanhempiin kohdistuvien toimintaohjeiden vuoksi, vanhempien kanssa käydyt keskusteluhetket olivat vähentyneet. Ulkona tosin keskustelut olivat pidempiä, sillä ulkotila tuntuu turvallisemmalta.

Muita haasteluissa ilmenneitä toimintaohjeita olivat kumihanskojen käyttö ruokaa jakaessa ja turvavälien pitäminen mahdollisuuksien mukaan. Lisäksi aikuisten ja lasten siirtyminen ryhmästä toiseen oli kiellettyä tai sitä pitäisi välttää. Normaalisti isojen ja pienten ryhmät tekivät paljon asioita yhdessä, mutta koronan vuoksi se ei ollut vielääkään mahdollista. Ohjeita oli annettu myös terveydentilaan liittyen. Jos aikuinen tai lapsi tuntee yhtään olonsa sairaaksi, on jätävä kotiin pienistäkin oireista. Yksi haastateltavista mainitsi, että häntä mietitytti se vastuu, kuinka paljon sairaana oleva ihminen altistaa muita ihmisiä tulemalla päiväkotiin.

Lapset ovat pieniä, he eivät välttämättä itse osaa sanoittaa omaa oloaan.

Päiväkodin johtaja osallistui joka toinen viikko Essoten toimintaohjeita käsittelevään palaveriin, jossa olivat mukana koulujen rehtorit ja päiväkotien johtajat. Haastateltavan mukaan Essotelta oli saanut hyvin tietoa toimintaohjeista, mutta kaupungin puolesta tiedotteet eivät automaattisesti tulleet yksityisille päiväkodeille. Osa haastateltavista oli kokenut nopeasti muuttuviin toimintaohjeisiin sopeutumisen kuormittavaksi, mutta osan mielestä ohjeiden omaksuminen oli ollut helppoa. Kuormittavuutta, väsymystä ja stressiä oli tuonut se, että aina ei tiedä mikä ohje on sillä hetkellä uusin ja voimavaroja kuului lapsiin keskittymisen sijaan toimintaohjeiden miettimiseen. Haastateltavien kokemuksen mukaan yhdessä vaiheessa ohjeistukset muuttuivat joka viikko, mutta nyt pidemmän aikaa linjaukset olivat pysyneet samankaltaisina. Yksi haastateltavista ilmaisi, että ohjeiden noudattamisessa ei ole tullut mietittyä onko se helppoa vai ei, koska niihin oli vain sopeuduttava.

Päiväkodista lähestyttiin vanhempia toimintaohjeilla aina sähköpostin kautta. Muutama haastateltava toi esiin, että toimintaohjeisiin liittyen tiukka linjaus nuhaisten lasten suhteen oli tuottanut haasteita. Päiväkodista oli soitettava herkästi kotiin, jos lapsi vaikutti sairaalta ja vanhempien reaktiot näihin puheluihin olivat vaihdelleet. Jossakin vaiheessa lapsia tuotiin paljon nuhaisena päiväko-

tiin, mutta nyt haastatteluista toteuttaessa tilanne oli tasaantunut. Haastateltavat ymmärsivät hyvin vanhempien paineen olla jatkuvasti poissa töistä lievästikin oireilevan lapsen takia, mutta he halusivat muistuttaa, että nämä ohjeistukset eivät ole päiväkodin itsensä keksimiä tai kenenkään kiusaksi luotuja. Kun jäädään kotiin lievemmillä oireilla, ollaan vähemmän aikaan kipeänä eikä taruteta muita.

Kaiken kaikkiaan vanhemmat olivat haastattelujen perusteella noudattaneet toimintaohjeita pääosin kiitettävästi. Vanhemmat ja työntekijät ymmärsivät, että kaikki ovat samalla puolella koronarajoituksiin liittyvissä ohjeistuksissa. Aluksi harmia lapsille toi se, kun vanhempi ei saanutkaan tulla eteistä pidemmälle. Pienempi lapsi ei tätä ymmärtänyt samalla tavalla kuin isompi, ja reagoi siihen eri tavoin. Haastateltavat kertoivat, että pienemmille lapsille tulee herkemmin erotilanteissa itku ja harmitus.

Haastateltavat nostivat esille mielenkiintoisia pohdintoja toimintaohjeista. Yksi haastateltava pohti, kuinka henkilökunnan maskien käyttö oli vaikuttanut lasten psyykeeseen, kun lapset eivät nähneet aikuisen eleitä ja ilmeitä samalla tavalla. Toinen haastateltava taas mietti, kuinka rajoitukset olivat vaikuttaneet perheiden ja varhaiskasvattajien välisen yhteistyö- ja luottamussuhteen syntyyn uusien perheiden sekä uusien työntekijöiden kohdalla, kun kohtaamiset oli pidettävä mahdollisimman lyhyinä. Toimintaohjeiden vuoksi vähentyneet keskusteluhetket vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä aiheuttivat haasteita yhteistyölle.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen liittyen tiedustelimme haastateltavilta, olivatko he havainneet muutoksia lasten kaveriporukoissa poikkeusolojen aikana ja niiden päättyessä. Näkemykset erosivat riippuen siitä, vastasiko haastateltava pienten vai isojen ryhmän näkökulmasta. Pienten ryhmän osalta kävi ilmi, että pienet leikkivät pääsääntöisesti yksin tai sekalaisissa ryhmissä, eikä heillä ole vielä niin tiiviitä kaverisuhteita kuin isommilla lapsilla. Isojen ryhmässä kaveri- ja poissaolo poikkeusolojen aikana näkyi vahvemmin. Aluksi lapset kyselivät parhaiden kavereidensa perään, mutta yksi haastateltava mainitsi las-

ten olevan sopeutuvaisia ja tottuvan nopeasti muutoksiin. Poikkeusolot ja kaverien poissaolo pakottivat lapset luomaan uusia kaverisuhteita, minkä haastateltavat nostivat esiin positiivisena vaikutuksena.

Haastateltavat toivat ilmi, että poikkeusolojen päättymisestä oli vain muutama viikko kesään. Osa lapsista jäi lomalle suoraan poikkeusoloista ja osa ehti olla vain muutaman viikon normaalisti päiväkodissa ennen kesälomalle jäämistä. Normaalin arjen alkaessa poikkeusolojen ja kesäloman jälkeen haastateltavat nostivat esiin, että arkeen totuttelu kesti osalta hieman kauemmin. Erilaisen arjen jälkeen muisti taas, kuinka kiireistä ja hektistä päiväkotiarkea voi olla. Tämä oli haastateltavien mukaan myös varmasti osalle lapsille järkytys, kun aikuinen olikin hieman kireämpi, eikä enää yksittäiselle lapselle jäänytkään niin paljon aikaa.

Osallisuuteen liittyen, kysyimme haastateltavilta, kuinka poikkeusolojen aikana kotona olleiden lasten osallisuus toteutui ja kuinka sitä tuettiin. Haastateltavat toivat ilmi, että kotona olevia lapsia oli ikävä ja heidän kuulumisensa kävivät mielessä. Haastateltavat toivoivat, että kotona olleiden lasten osallisuutta olisi tuettu enemmän, mutta ei tiedetty miten, jottei se kuormittaisi perheitä liikaa. Vaihtoehtoina mietittiin videopuhelua, Teams-tapaamista ja soittoa. Haastateltava korosti, että nykyään lapsillakin on hyvät valmiudet teknologian käyttöön. Myös etätuokioiden hyötyä pohdittiin, mutta haastateltavat päätyivät siihen, ettei niistä olisi ainakaan pienemmille hyötyä. Pienet eivät jaksakaan keskittyä samalla tavalla kuin isot. Päiväkodin johtaja toi ilmi, että live-tuokioiden järjestämisen haasteina olivat myös tietosuojaan liittyvät asiat ja resurssien riittävyys.

Koronan positiiviset vaikutukset

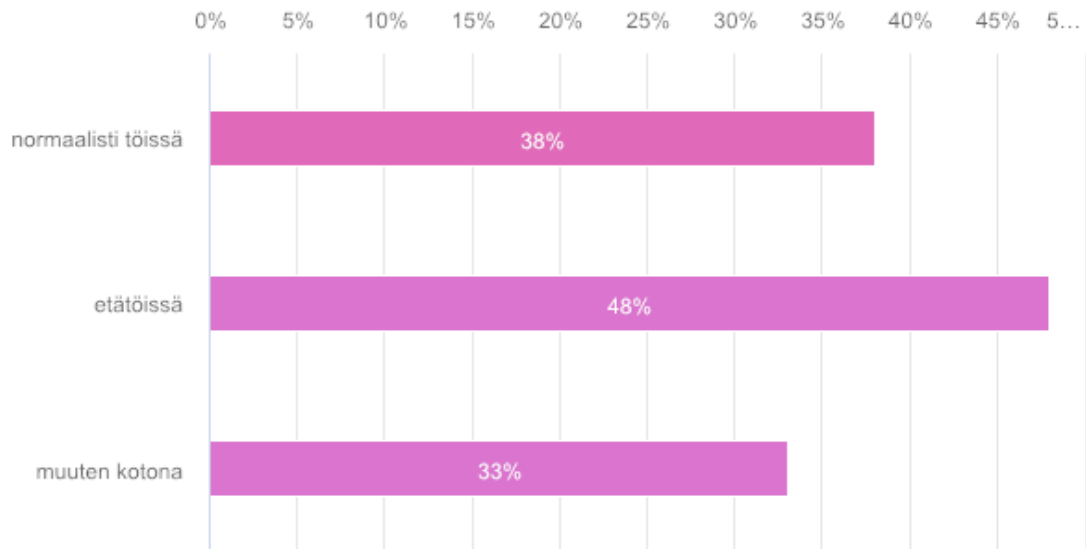
Haastateltavilta tuli runsaasti positiivisia vaikutuksia, joita koronaepidemia oli tuonut mukanaan niin varhaiskasvatukseen kuin elämään ylipäänsä. Parantuneen hygienian ja lisääntyneen käsienspesun ansiosta sairastelu oli varhaiskasvatuksessa vähentynyt huomattavasti – niin aikuisilla kuin lapsillakin. Haastateltavat kertoivat, että normaalisti päiväkodissa kiertää joka talvi flunssa ja vatsatauti, joilta oli nyt välttytty.

Toivoisin, että vanhemmat on oppinut näkemään sen, miten minun lapsi käyttäytyy ja mitä minun lapsi tykkää tehdä ja millainen minun lapseni on.

Haastateltavat uskoivat perheiden huomanneen, miten tärkeä oma perhe on. Oli opittu viettämään aikaa yhdessä, tuntemaan toisensa paremmin ja tekemään erilaisia asioita yhdessä. Haastateltavat toivovat, että perheissä oli nautittu pienistä asioista ja tehty sellaisia asioita, joita arjessa ei normaalisti ehdi tekemään. Normaalisti arki sisältää menoa paikasta toiseen ja aikatauluttamista, nyt oli osattu rauhoittua ja pysähtyä oman perheen ääreen. Korona-aika oli kokonaisuudessaan tuonut varhaiskasvattajille, vanhemmille ja lapsille hengähdystauon normaalista kiireestä. Eräs haastateltavista nosti esiin sen, että koronan myötä ihmiset ovat oppineet huomaamaan ettei kaikkea voi kontrolloida. Maailmassa tapahtuu paljon asioita, mitä ei voi etukäteen suunnitella ja suunnitelmat eivät aina mene niin kuin niiden toivoisi menevän. Korona ja poikkeusolot ovat opettaneet, kuinka sopeutuvia ja joustavia olentoja me ihmiset olemmekaan.

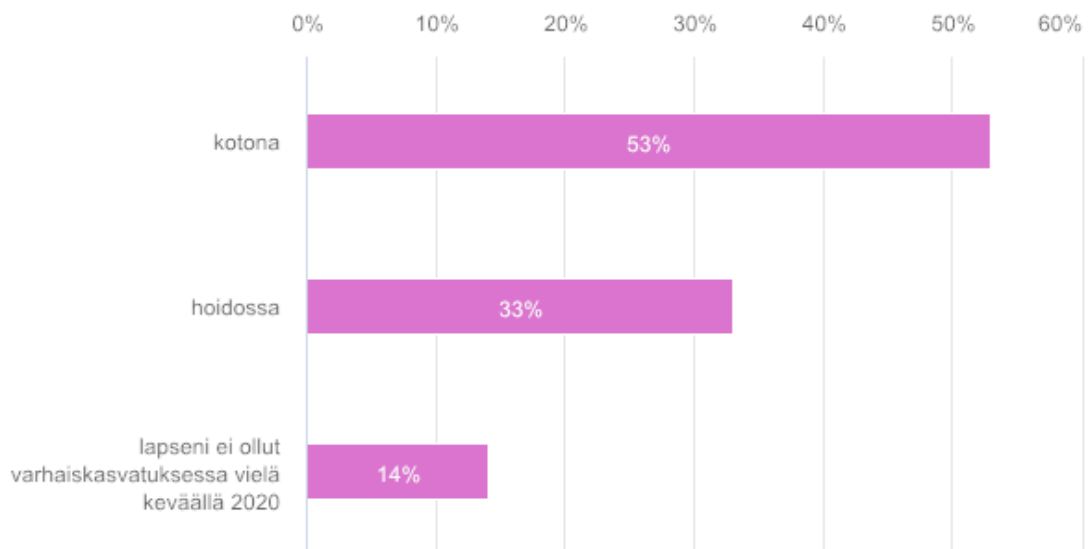
7.2 Kyselyiden tulokset

Laadimme kyselyn päiväkodissa olevien lapsien perheille. Perheitä oli yhteensä 33, ja muutamassa perheessä on useampi kuin yksi varhaiskasvatusikäinen lapsi. Kyselyyn vastasi yhteensä 21 perhettä, eli vastausprosentiksi saimme 63,6 %. Taustatietoina kysyimme vastaajilta, olivatko he poikkeusolojen aikana keväällä 2020 töissä, etätöissä vai muuten kotona. Lisäksi kysyimme, oliko heidän lapsensa kotona vai päiväkodissa, sekä kuinka vanha heidän lapsensa on tällä hetkellä.

Kuva 3. Vastaajien työtilanne keväällä 2020 (N=25)

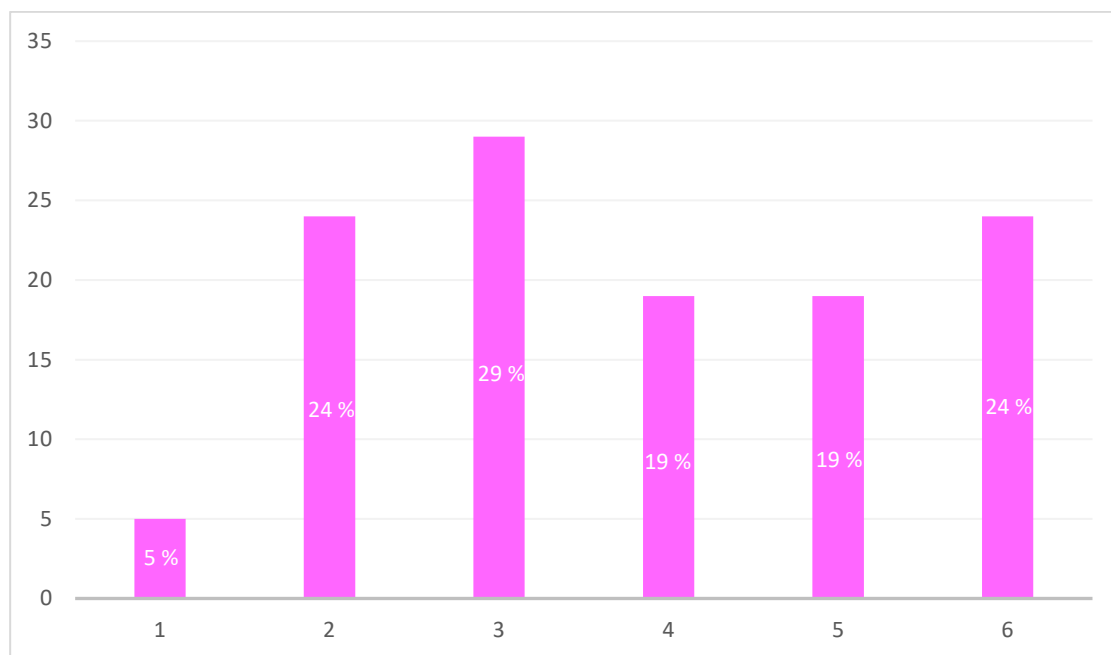
Kuvasta 3 näkyy, että poikkeusolojen aikana keväällä 2020 vastaajista 38 % oli normaalisti töissä, 48 % etätöissä ja 33 % muuten kotona esimerkiksi työtömyyden tai vanhempainvapaan vuoksi. Tässä kysymyksessä vastausten määrä oli 21 sijaan 25, koska osassa perheistä vanhempien omat työtilanteet olivat erilaiset, minkä vuoksi he olivat valinneet kaksi eri vaihtoehtoa.

Kuva 4. Lasten hoidon tarve keväällä 2020 (N=21)

Kuvasta 4 käy ilmi, että kotona olleiden lasten osuus oli 53 %. Hoidossa lapsia oli 33 % ja 14 % lapsista ei ollut vielä varhaiskasvatuksessa keväällä 2020. Kuvasta 5 käy ilmi vastanneiden perheiden lasten ikäjakauma. Osassa perheistä varhaiskasvatusikäisiä lapsia oli useampi kuin yksi, joten vastausten

määrä oli 21 sijasta 25. Lapsista 5 % oli 1-vuotiaita, 24 % 2-vuotiaita, 29 % 3-vuotiaita, 19 % 4-vuotiaita, 19 % 5-vuotiaita ja 24 % 6-vuotiaita.

Kuva 5. Lasten ikäjakauma (N=25)

Poikkeusoloihin liittyvät kysymykset

Poikkeusoloihin liittyvät kysymykset jaoinme kahteen eri ryhmään. Ensimmäisen ryhmän kysymyksiin pyysimme vastaamaan vain heitä, joiden lapset olivat kotona poikkeusolojen aikana keväällä 2020. Kotona olleita perheitä oli 11, joten näissä kysymyksissä vastaajien kokonaismäärä on 11. Näissä kysymyksissä vastaaja sai ympäröidä parhaiten väittämää kuvaavan vaihtoehdon. Taulukossa 1 on kotona olleille perheille suunnatut kysymykset.

Taulukko 1. Kysymykset kotona olleille (N=11)

	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Ikätasoa vastaavien taitojen harjoittelu kotona oli helppoa	0 %	37 %	9 %	36 %	18 %
Pyrimme tietoisesti ylläpitämään kotona samoja rutiineja, kuin päiväkodissa	0 %	9 %	9 %	82 %	0 %
Arjen rutiinien ylläpitäminen oli helppoa	0 %	9 %	9 %	73 %	9 %
Lapseni sai tarpeeksi huomiota / virikkeitä kotona ollessaan	0 %	27 %	9 %	55 %	9 %
Etätöiden ja lastenhoidon yhdistäminen oli raskasta	0 %	40 %	10 %	40 %	10 %

Päiväkodin yhteydenpito koteihin oli riittävää	0 %	0 %	0 %	45 %	55 %
Koen, että lapseni jäi jostain paitsi ollessaan kotona	0 %	36 %	9 %	46 %	9 %

Kuten taulukosta 1 ilmenee, kysyimme ensimmäiseksi, oliko ikätasoa vastaavien taitojen harjoittelu kotona helppoa. Vastaajista 54 % oli osittain tai täysin samaa mieltä siitä, että taitojen harjoittelu oli helppoa, kun taas 37 % oli sitä mieltä, että taitojen harjoittelu oli hieman vaikeaa. Toiseksi kysyimme, pyrittiinkö kotona ylläpitämään samoja rutiineja, kuin päiväkodissa. Vastaajista kukaan ei ollut täysin samaa mieltä, mutta suurin osa eli 82 %, oli osittain samaa mieltä siitä, että rutiineja oli yritetty ylläpitää. Loput olivat joko osittain eri mieltä tai eivät osanneet ottaa kantaa.

Kolmanneksi tiedustelimme, oliko arjen rutiinien ylläpitäminen helppoa. Vastaajista 82 % oli osittain tai täysin sitä mieltä, että rutiinien ylläpito oli helppoa. Loput vastauksista jakautuivat vaihtoehtojen osittain eri mieltä ja en osaa sanoa välille. Neljäs väittämä käsitteli lapsen riittävää huomion/virikkeiden saamista kotona. Vastaajista 27 % oli osittain eri mieltä siitä, että lapsi sai tarpeeksi huomiota ja virikkeitä. Vastaajista 64 % oli osittain tai täysin samaa mieltä, että lapsi sai riittävästi huomiota ja virikkeitä kotona ollessaan.

Seuraava väittämä oli, että etätöiden ja lastenhoidon yhdistäminen oli raskasta. Puolet vastaajista kokivat näiden kahden asian yhdistämisen raskaana eli vastasivat joko osittain tai täysin samaa mieltä, mutta 40 % oli osittain eri mieltä väittämän kanssa. Seuraavaksi tiedustelimme, oliko päiväkodin yhteydenpito koteihin riittävää. Kaikki vastaajat olivat joko osittain tai täysin samaa mieltä yhteydenpidon riittävydestä.

Viimeiseksi kysyimme, kokiko vastaaja lapsensa jääneen jostain paitsi kotona ollessaan. Yli puolet, eli 55 % oli sitä mieltä, että lapsi jäi jostain paitsi. Vastaajista 36 % puolestaan ajatteli, että lapsi ei jäänyt mistään paitsi. Tämän väittämän kohdalla vastaajilla oli mahdollisuus kertoa, mistä he kokivat lapsensa jääneen paitsi. Yleisimpiä asioita, joista lapsen koettiin jääneen paitsi ollessaan kotona, olivat kaverit, sosiaaliset kontaktit, päiväkodin tuoma yhteisöllisyys, rutiinit ja leikit. Lisäksi taitojen harjoittelu ja varhaiskasvatukseen kuuluva

ohjattu toiminta olivat asioita, joista muutama vastaaja koki lapsensa jääneen paitsi.

Taulukko 2. Kysymykset päiväkodissa olleille (N=7)

	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Lapseni vieminen päiväkotiin huoletti minua	29 %	43 %	14 %	14 %	0 %
Lapseni oireili muuttuneen päiväkotiarjen myötä	29 %	43 %	14 %	14 %	0 %
Pieni ryhmäkoko vaikutti lapseni arkeen myönteisesti	0 %	0 %	14 %	57 %	29 %
Koen, että päiväkodissa järjestettiin riittävästi ohjattua toimintaa poikkeuksellisesta arjesta huolimatta	0 %	0 %	14 %	0 %	86 %

Taulukossa 2 näkyy poikkeusolojen aikana keväällä 2020 päiväkodissa olleille perheille suunnatut kysymykset. Näitä perheitä oli yhteensä seitsemän. Ensimmäisenä kysyimme, huolettiko lapsen vieminen päiväkotiin poikkeusolojen aikana. Vastaajista 72 % oli sitä mieltä, ettei lapsen vieminen hoitoon huoletta-
nut ja vain 14 % oli, että se herätti hieman huolta. Toisena kysyimme, oireiliko lapsi muuttuneen päiväkotiarjen myötä. Tässä kysymyksessä oli mahdollisuus kertoa tarkemmin, miten lapsi mahdollisesti oireili. Vastaajista 14 % oli huomannut lapsessaan oireilua. Oireilua aiheuttivat muun muassa muuttunut tilanne ja ystävien kaipa-
us, jolloin hoitoon jääminen oli epämiellyttävämpää. Loput 72 % eivät huomanneet lapsessaan oireilua ja 14 % eivät osanneet sanoa.

Kolmanneksi tiedustelimme, vaikuttiko pienempi ryhmäkoko lapsen arkeen myönteisellä tavalla. Vastaajista 14 % ei osannut sanoa oliko pienemmällä ryhmäkoolla vaikutusta ja kaikki loput olivat sitä mieltä, että se vaikutti positiivisesti. Seuraava väittämä oli, kokivatko perheet, että päiväkodissa järjestettiin riittävästi ohjattua toimintaa poikkeuksellisesta arjesta huolimatta. Tämän väit-
tämän kohdalla suurin osa oli täysin samaa mieltä, mutta 14 % ei osannut ottaa kantaa.

Taulukossa 2 näkyvien väittämien lisäksi kysyimme avoimena kysymyksenä päiväkodissa olleilta perheiltä, miltä heistä tuntui viedä lapsensa päiväkotiin poikkeusolojen aikana. Suurin osa vastaajista koki päiväkotiin viemisen turval-
lisena ja normaalina. Muutama vastaajista nosti esiin ympäristön paineista

johtuvan syyllisyyden tunteen siitä, kun lapsen kotona pitäminen ei ollut suosituksista huolimatta mahdollista. Lisäksi ilmeni huolta ja pelkoa riskeeraako lapsen terveyden tai onko itsekäs, kun vie lapsen hoitoon ollessaan itse etätöissä. Yksi vastaaja nosti esiin, että päiväkotiki on lapselle tärkeä elementti, joten sen puuttuminen olisi vaikuttanut negatiivisemmin.

Korona-aikaa yleisesti käsiteltävät kysymykset

Seuraavat kysymykset olivat kohdistettu kaikille kyselyyn vastaajille huolimatta siitä, oliko lapsi ollut poikkeusolojen aikana kotona vai päiväkodissa. Kysymykset käsittelivät korona-aikaa yleisesti aina poikkeusoloista tutkimusvaiheen toteuttamishetkeen saakka. Näiden kysymysten vastaajamäärä oli 21. Näihin kysymyksiin otettiin mukaan myös ne perheet, joiden lapsi ei ollut varhaiskasvatuksessa vielä keväällä 2020. Taulukon 3 väittämien lisäksi kaikille kohdistettuihin kysymyksiin kuului myös avoimia kysymyksiä.

Taulukko 3. Kaikille kohdistetut kysymykset (N=21)

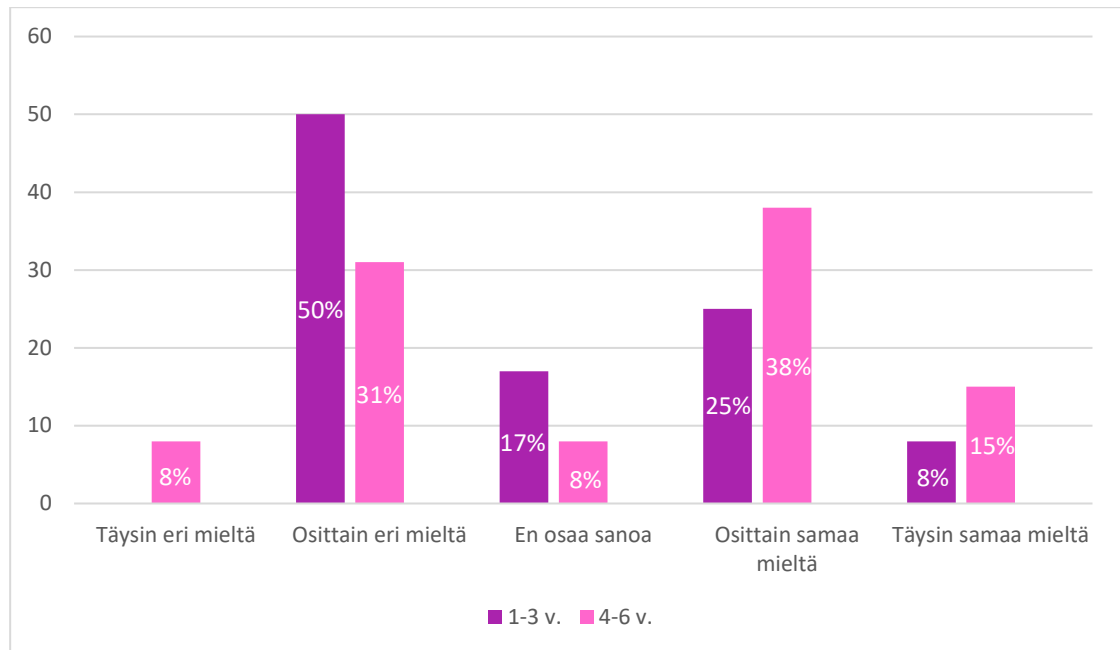
	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Päiväkotiki on informoinut riittävästi korona-aikaan liittyvistä asioista	0 %	0 %	0 %	29 %	71 %
Koronan tuomien uusien toimintaohjeiden noudattaminen on ollut helppoa	0 %	0 %	0 %	62 %	38 %
Mielestäni on helppoa arvioida, onko lapsi riittävän terve menemään päiväkotiin	0 %	33 %	0 %	43 %	24 %
Lapseni sairastelu korona-aikana on vähentynyt	0 %	5 %	24 %	33 %	38 %
Lapsen hoito on ollut helppo järjestää, jos lasta ei voi viedä päiväkotiin	19 %	19 %	5 %	38 %	19 %
Päiväkotia on ollut helppo lähestyä huolien ja ajatusten kanssa	0 %	0 %	14 %	53 %	33 %
Kommunikointi varhaiskasvattajien kanssa on vähentynyt koronan vuoksi	5 %	42 %	10 %	29 %	14 %
Korona-aika on tuonut mukanaan jotain positiivista perheemme arkeen	0 %	10 %	33 %	43 %	14 %

Ensimmäisessä väittämässä kysyimme, oliko päiväkotiki antanut tarpeeksi informaatiota korona-aikaan liittyen. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että päiväkotiki oli informoinut riittävästi. Myös seuraavassa väittämässä kaikki vastaajat

olivat joko osittain tai täysin samaa mieltä. Väittämässä kysyttiin, onko koronan tuomien uusien toimintaohjeiden noudattaminen ollut helppoa. Kolmanneksi kysyimme, onko perheiden mielestä ollut helppoa arvioida, onko lapsi tarpeeksi terve menemään päiväkotiin. Yli puolet vastaajista eli 67 % olivat joko osittain tai täysin sitä mieltä, että lapsen terveydentilan arvioiminen oli helppoa. Loput 33 % kokivat arvioimisen osittain haastavaksi.

Neljännessä väittämässä tiedustelimme, oliko lapsen sairastelu korona-aikana vähentynyt. Vastaajista 71 % oli sitä mieltä, että sairastelu oli vähentynyt. Viisi prosenttia oli väittämän kanssa osittain eri mieltä ja loput 24 % eivät osanneet sanoa. Seuraava kysymys koski lapsen hoidon järjestämistä siinä tapauksessa, jos lasta ei voi viedä päiväkotiin. Vastaukset jakautuivat kaikkien vastausvaihtoehtojen välille melko laajasti. Vastaajista 38 % mielestä lapsen hoidon järjestäminen ei ollut helppoa ja 57 % mielestä hoidon järjestäminen oli ollut helppoa.

Seuraavaksi kysyimme, oliko perheiden mielestä päiväkotia ollut helppo lähestyä huolien ja ajatusten kanssa. Vastaajista 14 % ei osannut sanoa, mutta kaikki loput eli 86 % olivat joko osittain tai täysin sitä mieltä, että lähestyminen oli ollut helppoa. Tämän jälkeen kysyimme, olivatko vanhemmat kokeneet varhaiskasvattajien kanssa kommunikoinnin vähentyneen koronan vuoksi. 47 % koki, ettei korona ole vaikuttanut kommunikaation määrään, mutta 43 % taas koki kommunikaation vähentyneen. Tarkastelimme tätä väittämää tarkemmin eri ikäryhmien välillä. Jaoimme lapset iän mukaan 1–3-vuotiaisiin ja 4–6-vuotiaisiin. Osassa perheistä oli kaksi lasta, jolloin laskimme lapset yksilöinä ikänsä mukaisiin ryhmiin. Lasten määrä kokonaisuudessaan tutkimuksemme oli 25 ja tämän ikäjaottelun perusteella 1–3-vuotiaita oli 12 ja 4–6-vuotiaita 13.

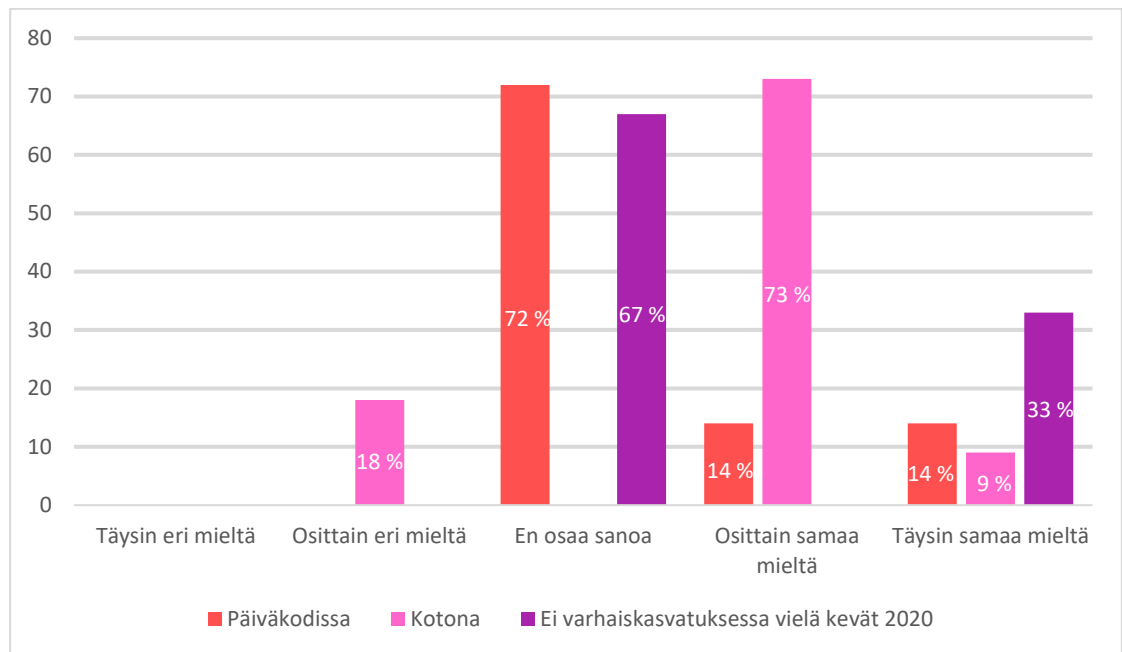
Kuva 7. Kommunikointi varhaiskasvattajien kanssa on vähentynyt koronan vuoksi (N=25)

Kuten kuvasta 7 käy ilmi, että 4–6-vuotiaiden perheistä yli puolet eli 53 % tunsi kommunikoinnin vähentyneen koronan vuoksi. Vastaavasti 1–3-vuotiaiden perheistä vain 33 % tunsi kommunikoinnin vähentyneen. Pienempien lasten perheistä 50 % ei tuntenut kommunikaation vähentyneen.

Viimeinen väittämä käsitteli, oliko korona-aika tuonut perheiden arkeen jotain positiivista. Tässä väittämässä oli mahdollisuus kertoa tarkemmin, millaisia positiivisia vaikutuksia perheet ovat huomanneet. Vastaajista 10 % koki, ettei korona-aika ole tuonut positiivista ja 33 % ei osannut vastata. Loput 57 % olivat huomanneet korona-ajan tuoneen positiivisia vaikutuksia. Positiivisiksi asioiksi perheet mainitsivat lisääntyneen yhteisen ajan ja ulkoilun, luonnossa retkeilyn, liikunnan ja vahvemman läsnäolon. Yksi perhe nosti positiivisena asiana esille sen, että toisen vanhemman ei ollut tarvinnut reissata töiden perässä muille paikkakunnilla, vaan oli voinut tehdä töitä kotona. Lisäksi korona-aika oli tuonut osalle hengähdystauon työelämästä ja antanut luvan rauhoittaa arki. Yksi vastaajista huomioi, että myös lapsen oli ollut välillä mahdollista pitää ylimääräisiä vapaapäiviä päiväkodista vanhemman etätyöskentelyn vuoksi.

Tarkastelimme koronan positiivisia vaikutuksia koskevaa väittämää tarkemmin eri ryhmien välillä. Tarkastelun kohteeksi valikoituivat poikkeusolojen aikana keväällä 2020 kotona olleiden lasten perheet, normaalisti päiväkodissa olleet

sekä ne perheet, joiden lapsi ei ollut varhaiskasvatuksessa vielä keväällä 2020.

Kuva 6. Korona-aika on tuonut mukanaan jotain positiivista perheemme arkeen (N=21)

Kuten kuvassa 6 näkyy, koronan positiivisia vaikutuksia olivat kotona olleet perheet huomanneet selkeästi muita ryhmiä enemmän. Keväällä 2020 kotona olleista perheistä 82 % oli joko osittain tai täysin samaa mieltä, että korona oli vaikuttanut heidän arkeensa myös myönteisesti. Normaalisti päiväkodissa olleista suurin osa, eli 72 % ei osannut sanoa, onko korona tuonut jotain positiivista heidän arkeensa. Vain 28 % näistä perheistä vastasi myönteisesti.

Avoimet kysymykset

Ensimmäisenä avoimena kysymyksenä kysyimme, millaisia toiveita perheillä on/olisi ollut päiväkodille korona-aikaan liittyen. Yhdeltä perheeltä tuli toive askartelu- ja liikuntavinkkien jakamisesta koteihin silloin, kun lapsen vieminen päiväkotiin ei ollut poikkeusolojen takia suotavaa. Toinen perhe puolestaan olisi kaivannut poikkeusolojen aikana päiväkodin jakavan tietoa rutiineista ja toiminnasta, jota olisi voinut soveltaa kotona ollessa. Lisäksi vastauksissa tuli ilmi toive selkeämmistä toimintaohjeista lapsen päiväkotiin vienti- ja hakutilanteisiin. Useissa vastauksissa toiveiden sijaan tuli kehuja päiväkodille siitä, että asiat ovat sujuneet hyvin ja päiväkoti on suoriutunut mallikkaasti.

Toisena avoimena kysymyksenä kysyimme, mitä perheet toivoisivat päiväkodin henkilöstön tekevän toisin, jos poikkeusolot tai vastaava tilanne tulisi uudelleen. Useissa vastauksissa nostettiin esille tiedottaminen ja informointi. Osassa vastauksista tiedottamiseen oltiin tyytyväisiä ja sen toivottiin jatkuvan samanlaisena mahdollisen tilanteen uusiutuessa. Osa perheistä taas kaipaaisi esimerkiksi selkeämpiä ohjeita siitä, milloin lapsen voi tuoda hoitoon, jos nenä vuotaa. Lisäksi tiedotuskanavia voisi erään perheen mukaan kehittää ja ottaa käyttöön jonkin muun keinon kuin sähköpostin. Sähköpostin lisäksi tiedottamista toivottiin sosiaalisen median kanavia käyttäen sekä tuomalla vahvemmin esiin viimeisimmän ohjeistuksen, koska aina ei muista, mikä ohjeistuksista oli uusin.

Vastaavan tilanteen tullessa uudelleen toivottiin yhtä nopeaa reagointia tilanteeseen kuin aiemminkin. Lisäksi toivottiin, että mahdollisuus viedä lapsi hoitoon säilyisi jatkossakin, vaikka vanhempi olisi etätöissä. Eräs perhe nosti esille ehdotuksen vastuullisuuslausekkeesta. Tämän ideana olisi kertoa, että henkilökunta noudattaa Essoten ja THL:n ohjeita ja kehottaa siihen myös perheitä. Vastuullisuuslausekkeesta kävisi ilmi, mihin päiväkoti ja koko henkilökunta on sitoutunut ja kuinka hygieniaan kiinnitetään erityistä huomiota. Kyseinen perhe pohtii, että vastuullisuuslausekkeella voisi olla psykologinen vaikutus, joka helpottaisi huolestuneita vanhempia.

Kolmantena tiedustelimme, saivatko perheet heidän lähiverkostoiltaan tarpeeksi apua ja jos saivat, niin millaista. Noin puolet kysymykseen vastanneista oli saanut apua isovanhemmilta lasten hoitamisessa. Vastauksista nousi esiin, että avun pyytäminen isovanhemmilta oli kuitenkin hieman kyseenalaista, sillä iäkkäämmät ihmiset kuuluvat riskiryhmää. Loput vastanneista olivat olleet oman perheen kesken joko lähiverkoston puuttumisen takia tai siitä syystä, että koronarajoitusten ja -suositusten mukaan kontakteja piti välttää. Yksi vastaaja mainitsi, että omien menojen vähentymisen takia ei myöskään lastenhoitoavulle ole ollut tarvetta.

Neljäs avoin kysymys liittyi ulkopuolisen avun tarpeeseen arjen pyörittämisessä. Tähän kysymykseen vastauksia tuli vain muutama. Suurin osa vastasi, ettei ole tarvinnut ulkopuolista apua ja muutama nosti esiin avun saamisen esimerkiksi naapureilta. Viimeisenä kohtana vanhemmat saivat halutessaan

kysyä lapsensa mielipidettä koronasta. Saamissamme vastauksissa koronaa kuvattiin tyhmäksi ja typeräksi, mutta jonkun perheen lapsi nosti esiin positiivisen vaikutuksen ja muisteli, kuinka mukavaa oli ollut olla vanhempien kanssa kotona viime keväänä.

7.3 Johtopäätökset

Opinnäytetyössämme etsimme vastausta kysymykseen, millaisia ovat lapsen kasvattajien kokemukset korona-ajan varhaiskasvatuksesta. Lähdimme selvittämään ratkaisua tutkimusongelmaamme kolmen tutkimuskysymyksen kautta. Vahvana näkökulmana halusimme selvittää korona-ajan vaikutuksia varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, varhaiskasvatuksessa tapahtuvaan kasvatusyhteistyöhön sekä perheiden ja varhaiskasvatuksen arkeen. Tutkimustulosten perusteella korona-aika on vaikuttanut kasvatusyhteistyöhön vähentäen perheiden ja varhaiskasvattajien välistä kommunikaatiota varsinkin isojen lasten ryhmässä. Tähän ovat vaikuttaneet muun muassa toimintaohjeet, joiden mukaan lapsen haku- ja vientitilanteet on pidettävä mahdollisimman lyhyinä ja nopeina.

Kevään 2020 poikkeusolojen aikana osa lapsista oli kotona ja osa varhaiskasvatuksessa. Yhteydenpito kotona olleisiin perheisiin oli varhaiskasvattajien kokemuksien mukaan vähäistä, ja nyt jälkikäteen ajateltuna heidän osallisuuttaan olisi voinut tukea enemmän kasvatusyhteistyön näkökulmasta. Kevään 2020 poikkeusolojen alkaessa tilanne eteni niin nopeasti, etteivät varhaiskasvattajat osanneet oman kokemuksensa mukaan reagoida. Perheet kuitenkin kokivat yhteydenpidon olleen päiväkodin toimesta riittävää. Erityisen tyytyväisiä perheet olivat toimintaohjeista tiedottamiseen. Muutamalta yksittäiseltä perheeltä nousi kuitenkin toive, että tiedotuskanavia voisi yhä kehittää ja monipuolistaa.

Poikkeusolojen aikana kotona olleista perheistä puolet kokivat etätöiden ja lastenhoidon yhdistämisen olleen raskasta. Kysyimme varhaiskasvattajilta, heräsikö heillä huolta kotona olleista perheistä, mutta vastauksista kävi ilmi vahva luotto perheiden pärjäämisestä. Päiväkodissa uskottiin, että perheet toisivat mahdollisen avuntarpeen tai jaksamattomuuden tunteen ilmi, jos sellaista esiintyisi. Tuloksista kävi ilmi, että perheet kokivat helpoksi lähestyä päiväkotia

huolien ja ajatusten kanssa. Tästä välittyy vahva kuva kasvattajien välisestä molemminpuolisesta luottamuksesta.

Koronalla on ollut varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin ja pedagogiseen toimintaan suuria vaikutuksia, joista yhtenä keskeisimpänä mainittiin se, ettei ryhmiä saa enää sekoittaa keskenään. Varhaiskasvattajien mukaan korona-aika on vaikuttanut myös lasten vasun tavoitteiden saavuttamiseen. On kuitenkin mahdotonta tietää, mitkä asiat ovat todellisuudessa johtuneet koronasta ja mitkä taas muista tekijöistä. Toimintakulttuuri on muokkautunut myös siten, että vierailuja puolin ja toisin on jouduttu rajoittamaan. Erityisen harmillista tämä on ollut tuen tarpeessa olevien lasten kannalta, joiden tukipalveluiden toteutumiseen korona on vaikuttanut.

Vanhemmat sekä varhaiskasvattajat kokivat poikkeusolojen aikana erityisen myönteisenä asiana pienemmän ryhmäkoon. Koettiin, että lapsia oli mahdollisuus huomioida yksilöllisemmin ja toiminnan järjestäminen pienryhmälle oli helpompaa. Myös perheissä koettiin, että päiväkodissa olleille lapsille järjestettiin riittävästi ohjattua toimintaa poikkeuksellisesta arjesta huolimatta. Vähentynyt kiire ja arjen rauhoittuminen koettiin niin päiväkodissa kuin kotona olleiden lasten kannalta hyvänä asiana. Koronan ehdottomana positiivisena puolena koettiin myös perheiden lisääntynyt yhteinen aika. Oli mielenkiintoista huomata, että selkeästi eniten myönteisiä vaikutuksia korona-ajassa näkivät poikkeusolojen aikana kotona olleet perheet.

Korona-aika on kasvattajien mukaan vaikuttanut myönteisesti myös vähentämällä lasten sairastelua muun muassa parantuneen hygienian ansioista. Suurin osa perheistä koki lapsensa sairastelun vähentyneen ja samoja huomioita tekivät myös varhaiskasvattajat. Kolmasosa vanhemmista koki vaikeaksi arvioida, milloin lapsi on riittävän terve menemään päiväkotiin. Varhaiskasvatuksessa tämä on huomattu siten, että lapsia on tuotu päiväkotiin liian kipeänä. Tuloksista nousi ilmi, että vanhemmat toivovat selkeämpiä ohjeita nuhaisten lasten osalta. Ohjeiden antaminen on kuitenkin varmasti haastavaa siitä syystä, että valtakunnallisenkin tason toimintaohjeet muuttuvat jatkuvasti.

Opinnäytetyömme tuloksena voidaan todeta, että korona-ajalla on ollut merkittävä vaikutus varhaiskasvatukseen sen eri osa-alueilla. Suurimmat vaikutukset näkyivät kasvatusyhteistyössä ja toimintakulttuurissa, joita on jouduttu muokkaamaan tilanteen vaatimalla tavalla. Muokkauksia tehdessä on täytynyt huomioida varhaiskasvatuslaissa (13.7.2018/540) asetettujen tavoitteiden toteutuminen, kuten laadukas pedagoginen toiminta sekä vanhempien tukeminen kasvatustyössään. Haasteita ovat aiheuttaneet esimerkiksi jatkuvasti muuttuvat toimintaohjeet.

Koemme, että opinnäytetyömme kautta saimme selville kattavasti lapsen kasvattajien, eli vanhempien ja varhaiskasvattajien näkemyksiä korona-ajan vaikutuksista varhaiskasvatukseen. Pystyimme tuottamaan toimeksiantajallemme tietoa siitä, millaisena varhaiskasvatuksessa olevat perheet ovat kokeneet korona-ajan. Lisäksi varhaiskasvattajien haastattelut toivat päiväkodin johtajalle arvokasta tietoa henkilöstön kokemuksista tästä poikkeuksellisesta ajasta. Koimme saavamme vastauksen tutkimusongelmaan, mutta samaan aikaan opinnäytetyömme kautta nousi esille useita tärkeitä teemoja, joista olisi mielenkiintoista tehdä vielä jatkotutkimuksia. Näitä esittelemme lisää luvussa 8.3.

8 POHDINTA

Opinnäytetyössämme tutkimme ajanjaksoa aina kevään 2020 poikkeusoloista tutkimusvaiheen toteuttamishetkeen eli helmikuuhun 2021 asti. Uskomme, että poikkeusolojen aikaa käsittelevät tulokset olisivat olleet erilaisia, jos opinnäytetyö olisi tehty välittömästi poikkeusolojen päättyessä. Lähes vuoden aikaväli on varmasti vaikuttanut ihmisten muistijälkeen ja kokemukseen kyseisestä ajanjaksosta. Tällä opinnäytetyöllä saimme selville sen kokemuksen, joka kasvattajilla on tällä hetkellä koronan ollessa yhä ajankohtainen aihe. Kokemukset myös vaihtelivat riippuen siitä, oliko lapsi ollut poikkeusolojen aikana kotona vai varhaiskasvatuksessa.

Vastoin olettamuksiamme, perheet eivät kokeneet poikkeusolojen aikaista etätöiden ja lastenhoidon yhdistämistä niin raskaana, mitä kuvittelimme. Pohdimme voisiko tämä johtua siitä, että perheillä vaikutti olevan hyvät tukiverkostot ja arjen hallintaan liittyvät asiat pääsääntöisesti kunnossa. Tämä näyttäytyi

rutiinien ylläpitämisen helppoutena ja vastausten positiivisena yleisilmeenä. Määttä ja Rantala (2016, 26, 29) korostavat, että arjen rytmit ja rutiinit, kuten lepo, liikkuminen ja ruokailu tukevat yksilön hyvinvointia. Lapsen oman hyvinvoinnin rakentuminen ja tukeminen on aina aikuisten vastuulla.

Perheiden yleisin tukiverkosto arjen pyörittämisessä korona-aikana on vastausten mukaan ollut isovanhemmat. Ulkopuolista apua on hyödynnetty yllättävän vähän. Tähän liittyen pohdimme minkä takia perheet eivät hyödynnä perheen ulkopuolisia apukeinoja, kuten esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton palveluita tai neuvolan kautta saatavaa perhetyötä. Vaihtoehtoina mietimme, kokevatko perheet avun hakemisen häpeällisenä asiana tai tietävätkö perheet näistä apumuodoista. Mietimme, voisiko varhaiskasvatuksen puolesta tuoda enemmän näitä vaihtoehtoisia tukimuotoja esille perheiden haastavia tilanteita varten. Joskus voi olla vaikea sanoa ääneen tarvitsevansa apua.

Varhaiskasvatuksen toiminnan haasteena on opinnäytetyön kautta noussut esiin toimintaohjeisiin liittyvät asiat. Korona-ajan alkaessa keväällä 2020 toimintaohjeita ei juurikaan ollut saatavilla ja suuri vastuu päätöksistä oli päiväkodilla itsellään. Koronan pitkittyessä toimintaohjeita on ollut paremmin saatavilla, mutta ne muuttuvat tiheään tahtiin, mikä on koettu kuormittava niin varhaiskasvatuksessa kuin myös perheissä. Viimeisimmän ohjeen muistaminen on vaikeaa ja tästä syystä pidämme tärkeänä kehittää entisestään tiedottamisen tapoja ja kanavia.

Huomasimme, että kasvattajilla on erilaisia näkemyksiä korona-ajan varhaiskasvatukseen liittyvistä asioista. Eriäviä näkemyksiä on ollut esimerkiksi lasten sairasteluun liittyen. Varhaiskasvattajat kokivat, että vanhemmat toivat yhdessä vaiheessa todella puolikuntoisia lapsia päiväkotiin, mutta perheet taas kyselyn perusteella pääsääntöisesti kokivat lapsen terveydentilan arvioinnin helpoksi. Uskomme tämän ristiriidan johtuvan siitä, että aikaisemmin lapsia on tuotu oireilevina päiväkotiin, joten siihen on totuttu. Toivomme koronan myötä tarkentuneen ohjeistuksen ja parantuneen hygienian toimivan opetuksena tulevaisuudessakin, jolloin infektioita olisi ylipäättään vähemmän.

Näkemyseroja oli myös esimerkiksi yhteydenpitoon liittyvissä asioissa poikkeusolojen aikana. Varhaiskasvattajien kokemuksen mukaan yhteydenpitoa ja perheiden osallisuuden tukemista olisi pitänyt olla enemmän, mutta perheet itse kokivat yhteydenpidon olleen riittävää. Uskomme näkemyseron johtuvan siitä, että yhteydenpito kotona olleisiin perheisiin oli päiväkodin puolesta vain johtajan vastuulla, jolloin muilla työntekijöillä ei välttämättä ole ollut kokonaiskuvaa siitä, mitä kaikkea on todellisuudessa tehty. Myös kotona oleville perheille järjestettävien live-tuokioiden osalta varhaiskasvattajat olettivat perheiden toivoneen niiden järjestämistä. Perheiltä tätä toivetta ei kyselyn perusteella kuitenkaan tullut.

Pohdimme poikkeusolojen aikana kotona sekä päiväkodissa olleiden lasten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista. Kotiin jääminen poikkeusolojen aikana oli perheiden oma valinta, johon kuitenkin vaikuttivat vahvasti valtakunnallinen suositus sekä perheiden oma elämäntilanne. Pohdimme samaa kuin haastateltavat, eli olisiko kotona olleiden lasten osallisuutta ja ryhmään kuulumista pitänyt tukea enemmän, sillä Fonsénin ym. (2018, 170) mukaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin tulee olla sellainen, että se edistää jäsentensä osallisuutta.

Opinnäytetyössämme ilmeni, että poikkeusolojen vaikutus lasten kaverisuhteisiin ja ryhmädynamiikkaan näyttäytyi vain isojen lasten ryhmässä. Haastateltavat perustelivat tätä sillä, että pienten ryhmässä lapselle ei ole väliä kenen kanssa hän leikkii, kun taas isojen ryhmässä lapsille on muodostunut tiiviimmät kaverisuhteet. Alle 3-vuotiaan leikki on lyhytkestoista sekä nopeasti vaihtuvaa, ja lapsi alkaa kaivata leikkiin vasta myöhemmässä vaiheessa ulkopuolisia henkilöitä, joiden kanssa jakaa leikkikokemus (Nurmi ym. 2014, 65–66). Pienten ryhmässä toiminta pohjautuu enemmän perushoitotilanteisiin, minkä takia korona-ajalla ei ole ollut niin isoa vaikutusta lapsen kehitykseen ja vasun tavoitteiden saavuttamiseen.

Poikkeusolojen aikainen normaalia pienempi ryhmäkoko oli tutkimuksemme mukaan kasvattajien ja lasten näkökulmasta positiivinen asia. Pohdimme, että poikkeusolojen aikana olisi ollut varmasti mahtava tilaisuus huomata yksittäisen lapsen mahdolliset kehityksen haasteet verrattuna normaaliin päiväkotiarkeen. Kehitysideana päiväkodille mietimme, että he voisivat entistä enemmän

painottaa pienryhmässä toimisen merkitystä. Pienempi ryhmä tukee hiljaisempienkin osallisuutta ja ryhmään kuulumisen tunnetta.

Muksulassa on aikaisemmin ennen koronaa ollut tapana, että pienten ja isojen ryhmät tekevät asioita yhdessä ja ryhmiä voidaan sekoitella. Nyt koronan takia se ei ole ollut mahdollista, mikä on koettu päiväkodissa erityisen harmillisena. Tähän liittyen pohdimme vertaisoppimista varhaiskasvatusikäisillä lapsilla. Itse koemme, että vertaisoppimisella on suuri merkitys lasten oppimisen ja kehityksen kannalta. Uskomme, että erityisesti pienet hyötyvät isommilta lapsilta saatavasta mallista. Koivulan (2017, 249) mukaan seuraamalla toisten toimintaa lasten vuorovaikutustaidot sekä kognitiiviset ja sosioemotionaaliset taidot kehittyvät. Vertaisoppimisen kautta lapset rakentavat minuuttaan ja käsitystä itsestään ryhmän jäsenenä.

Varhaiskasvattajat toivat ilmi, että poikkeusolojen aikana vasun tavoitteiden saavuttaminen ei ollut päällimmäisenä mielessä. Vaikka varhaiskasvatuksessa tehtiin poikkeusolojen aikana paljon erilaisia asioita, niin pääpaino oli poikkeuksellisesta tilanteesta selviämisessä. Mielestämme tässä kohtaa on hyvä muistaa, että pedagoginen toiminta ei vaadi ihmeitä, vaan pienetkin asiat voivat olla pedagogisesti merkityksellisiä. Tätä mielipidettä tukee myös Aho-sen (2017, 134–137) näkemys siitä, että kaikki varhaiskasvatuksessa tapahtuva toiminta koskettaa jollain tavalla pedagogiikkaa. Jopa arjen pienistä hetkistä voi lopulta syntyä pedagogisesti merkittäviä kokonaisuuksia.

Kokonaisuudessaan positiivisena yllätyksenä meille tuli, kuinka hyvin varhaiskasvattajat ja perheet muistivat poikkeusoloihin liittyviä asioita lähes vuoden takaa. Tiedostimme sen riskin, ettemme välttämättä saa tarpeeksi kattavaa tietoa kyseisestä ajanjaksosta, mutta pelko osoittautui turhaksi. Toisena pelkona meillä oli, että opinnäytetyöhömmme vaikuttaa ihmisten ”koronaväsymys”. Tilanne on kuitenkin jatkunut pitkään, eikä kukaan tiedä milloin tästä päästään eroon vai päästäänkö koskaan. Mietimme, jaksavatko tutkittavat tästä syystä lähteä enää pohtimaan korona-aikaa opinnäytetyömme tutkimusta varten. Tämäkin pelko osoittautui kuitenkin turhaksi, sillä saimme hyvän määrän vastauksia ja olimme todella tyytyväisiä vastausprosenttiin.

Saimme mielestämme opinnäytetyömme kautta kattavasti tietoa tutkittavasta aiheesta, mutta vasta johtopäätöksiä ja pohdintaa kirjoittaessa huomasimme aiheen todellisen laajuuden. Aihetta oli vaikea lähteä rajaamaan, koska siitä on todella vähän aikaisempaa tutkimustietoa ja siinä on niin monta tutkimustietoa kaipaavaa ulottuvuutta. Koemme opinnäytetyömme olevan hyvä pohja tuleville tutkimuksille ja antavan hyvän yleiskuvan lapsen kasvattajien kokemuksista. Opinnäytetyö on tosin tehty pieneen yksityiseen päiväkotiin, joten tuloksia eikä kokemuksia voida yleistää. Jos opinnäytetyö olisi toteutettu jossain toisessa päiväkodissa, olisivat tulokset varmasti olleet erilaisia.

Opinnäytetyömme laajuuteen vaikutti myös toimeksiantajamme toive. Toiveena oli ottaa mukaan sekä perheet että varhaiskasvattajat, ja selvittää heidän molempien näkemys aiheesta. Toimeksiantajamme toiveen toteuttaminen edellytti laajempaa selvitystyötä, mikä näyttäytyi esimerkiksi teoreettisen viitekehyksemme laajuudessa. Tutkimuskysymyksissä nousi esiin useampi teema, jotka tuli avata teoreettisen viitekehyksen kautta.

8.1 Prosessin pohdinta

Aloitimme opinnäytetyöprosessin kesällä 2020 ideoimalla kiinnostavaa aihetta. Ensimmäiset aiheideamme osoittautuivat sellaisiksi, joista oli jo ennestään tehty useita opinnäytetöitä. Halusimme aiheen olevan ajankohtainen ja sellainen, josta ei vielä ollut paljoa tutkimustietoa. Kiinnostuksemme valitsemamme aihetta kohtaan heräsi meidän molempien ollessa harjoittelussa varhaiskasvatuksessa keväällä 2020 juuri poikkeusolojen aikana. Jo tällöin huomasimme, kuinka iso vaikutus poikkeusoloilla oli ja tulisi olemaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin. Mielestämme aihe kaipasi tutkimusta, sillä tilanne oli kaikille outo ja uusi. Kukaan ei siinä vaiheessa oikeastaan vielä tiennyt mikä tämä korona edes on.

Prosessimme alkoi kesällä 2020 ja eteni ennalta suunnitellun aikataulun mukaisesti. 1.3.2021 aloitimme opinnäytetyömme johtopäätösten ja pohdinnan kirjoittamisen ja samana päivänä Suomessa julistettiin uudet poikkeusolot. Olemme iloisia, että ehdimme toteuttaa tutkimusvaiheen ennen uusia poikkeusoloja, sillä niiden uusiutuminen ennen tutkimusvaihetta olisi vaikuttanut

suuresti etenkin poikkeusoloja käsittelevän kyselymme laadintaan ja toteutukseen.

Korona on myös varjostanut meidän opinnäytetyöprosessiamme jatkuvasti. Jo alussa toimeksiantajan kanssa pidetty opinnäytetyöpalaveri oli toteutettava ulkona sen hetkisten suositusten vuoksi. Myös haastatteluja suunnitellessa saimme vasta viime tipassa varmuuden siitä, että pääsimme ylipäättään tekemään haastattelut paikanpäälle Teams-yhteyden sijaan. Meidän on pitänyt jatkuvasti seurata tilanteen kehittymistä uutisten kautta, jotta tiedämme viimeisimmät toimintaohjeet ja rajoitukset, joilla voi olla merkitystä opinnäytetyöllemme. Olemme myös itse pyrkineet toiminnassamme varovaisuuteen, sillä olisi ollut ikävää, jos toinen meistä olisi joutunut esimerkiksi karanteeniin ja prosessi olisi siitä syystä viivästynyt.

Olemme tehneet tiivistä yhteistyötä alusta asti ja olemme kirjoittaneet koko työn ollen molemmat fyysisesti samassa paikassa. Koemme tämän meille helpommaksi ja parhaaksi tavaksi työskennellä, vaikka se onkin vaatinut aikataulujen yhteensovittamista ja järjestelyjä. Yhteistyö on sujunut koko prosessin ajan erinomaisesti ja opinnäytetyön parissa puurtaminen ei ole missään vaiheessa tuntunut raskaalta tai vastenmieliseltä. Olemme saaneet tukea ja motivaatiota toinen toisiltamme koko prosessin ajan.

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat otoksen koko ja edustavuus sekä vastausprosentti. Tutkimuksella tulee vastata ennalta asetettuun tutkimusongelmaan. Jos tutkimuskysymyksiin saadaan vastaukset, on tutkimus onnistunut. (Heikkilä 2014, 27, 178.) Meidän opinnäytetyömme oli määrällisen tutkimuksen osalta kokonaistutkimus eli kysely kohdistui kaikkiin varhaiskasvatuksessa oleviin perheisiin. Saimme vastauksia tasaisesti niin isojen kuin pientenkin ryhmistä, mikä tukee aineiston luotettavuutta. Haastateltavat puolestaan valitsimme sillä perusteella, ketkä olivat työskennelleet päiväkodissa jo keväällä 2020 poikkeusolojen vallitessa.

Määrällisen tutkimuksen onnistumista voidaan mitata validiteetin, reliabiliteetin sekä objektiivisuuden avulla. Validiteetti eli pätevyys tarkoittaa sitä, että tutkimuksella mitataan oikeita asioita ja se kattaa koko tutkimusongelman. Reliabiliteetti eli luotettavuus tarkoittaa sitä, että tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia ja tutkimuksen tulee olla toistettavissa samanlaisin tuloksin. Objektiivisuus eli puolueettomuus tarkoittaa sitä, että tulokset eivät saa olla tutkijasta riippuvaisia, eli tutkija ei saa johdatella vastaajaa. (Heikkilä 2014, 27–28.)

Tutkimuksen eettisyyteen vaikuttavat tietosuojaan liittyvät asiat. Tutkimuksen tuloksista raportoidessa on huolehdittava, ettei yksittäistä vastaajaa ole mahdollista tunnistaa. (Heikkilä 2014, 29.) Itse huomioimme tietosuojaan liittyvät asiat nimettömällä kyselylomakkeella. Myös haastattelut raportoimme siten, ettei haastateltavan henkilöllisyys paljastunut. Ennen opinnäytetyön lopullista palautusta, luetutimme työmme toimeksiantajallamme. Tällöin saimme varmistuksen myös päiväkodilta, ettei työ sisällä mitään sellaista, mitä ei toimeksiantajan mielestä saisi lukea.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa reliabiliteetti- ja validiteettikysymykset ovat haastavammin mitattavissa. Laadullisessa tutkimuksessa haasteita aiheuttaa ennakoimattomuus. Tästä syystä kvalitatiivisen tutkimuksen laatu voidaan varmistaa vasta tutkimusprosessin aikana tekemällä oikeita valintoja. Esimerkkejä arvioida laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ovat aineiston riittävyys sekä analyysin kattavuus, arvioitavuus ja toistettavuus. Aineiston riittävyydellä eli kylläntymisellä tarkoitetaan sitä, että aineisto alkaa toistaa itseään eivätkä uudet haastateltavat tuo tutkimusongelman kannalta uutta tietoa. Analyysin kattavuudella tarkoitetaan sitä, ettei tutkijan tekemät tulokset perustu satunnaisiin aineiston osiin. Arvioitavuus puolestaan liittyy tutkimusaineiston dokumentointiin. Laadukkaalla dokumentoinnilla mahdollistetaan analyysin toistettavuus. (Kananen 2008, 123–125.)

Opinnäytetyömme luotettavuudesta kertoo se, että haastatteluita tehdessä huomasimme aineiston alkavan toistaa itseään, eli haastateltavat toivat esiin samoja asioita. Tämä aineiston kylläntyminen tapahtui siitä huolimatta, että emme olleet lähettäneet haastattelurunkoa haastateltaville etukäteen eivätkä

he olleet pystyneet keskustelemaan teemoista etukäteen. Jokainen haastattelutapa pohti vastauksia vasta haastattelutilanteessa, eli saimme hyvin selville haastateltavan senhetkisen näkemyksen tutkittavista teemoista.

Ennen opinnäytetyön toteuttamista haimme tutkimuksellemme tutkimusluvan. Lisäksi laadimme tutkittavia varten tiedotteen tulevasta tutkimuksesta. Kyselytutkimuksessa varsinaista suostumusta tutkittavilta ei erikseen kysytty, vaan kyselyyn vastaaminen toimi suostumuksena opinnäytetyöhömmе osallistumiselle. Myös haastattelututkimuksessa haastateltavien oli mahdollisuus kieltäytyä haastattelusta, jos he näin olisivat halunneet.

Pyrimme turvaamaan eettisyyden toteutumisen käsittelemällä aineistoa huolellisesti. Kyselylomakkeet säilytimme muiden ulottumattomissa, jolloin niiden päätyminen ulkopuolisten käsiin oli mahdotonta. Haastatteluista saatuja äänitteitä puolestaan säilytimme vain tarpeellisen ajan ja käsitelimme niitä rauhallisessa tilassa, jossa ei ollut ulkopuolisia kuuntelijoita. Haastatteluiden äänittämistä kerroimme haastateltaville etukäteen ja varmistimme, ettei heillä ollut mitään äänittämistä vastaan. Lisäksi olemme käsitelleet kaiken aineiston nimettömästi, jolloin yksittäisen vastaajan henkilöllisyys ei paljastu.

Luotettavuutta heikentäviä virheitä voi sattua tutkimuksen eri vaiheissa. Virhe voi aiheutua esimerkiksi siitä, että tutkittava muistaa jonkun asian väärin tai ymmärtää kysymyksen eri tavoin kuin tutkija. (Vilka 2005, 162.) Mietimme näiden virheiden mahdollisuutta myös omassa opinnäytetyössämme, sillä tutkimusvaiheessa kevään 2020 poikkeusoloista oli jo melkein vuosi aikaa. Tästä syystä jokaisella tutkittavalla on erilaiset muistikuvat ajanjaksosta, mikä saattoi näkyä haastatteluiden ja kyselyiden tuloksissa. Haastattelutilanteessa kysymysten väärinymmärtämistä pystyimme vähentämään esittämällä tarvittaessa tarkentavia lisäkysymyksiä.

Määrällisessä tutkimuksessa huomasimme kysymyksen, jonka osa vanhemmista oli kyselyä täyttäessään tulkinnut väärin. Taustatiedoissa kysyimme lapsen ikää kyselyn täyttöhetkellä avoimena kysymyksenä ilman valmiita vastausvaihtoehtoja. Tähän kohtaan muutamat vanhemmat olivat vastanneet kaikkien lastensa iän, myös niiden, jotka eivät olleet enää varhaiskasvatuksessa. Tätä epäkohtaa emme huomanneet tekemässämme esitutkimuksessa,

sillä siihen vastanneilla henkilöillä ei ollut varhaiskasvatusikäisten lasten lisäksi muita lapsia. Tällä virheellä ei ollut kuitenkaan suurta merkitystä kyselemme kannalta, sillä osasimme jättää huomioimatta yli 6-vuotiaat lapset.

Pyrimme teoriaosuudessamme käyttämään luotettavia ja mahdollisimman tuoreita lähteitä. Kirjoitimme teoreettisen viitekehiksemme omin sanoin plagioimatta suoraa tekstiä. Lisäksi olemme viitanneet käyttämiimme lähteisiin oppilaitoksemme ohjeiden mukaisesti. Olemme myös perustelleet kaikki tutkimuksen aikana tekemämme valinnat teoriaan pohjautuen. Valintojen perustelemisen tärkeyttä korostaa myös Vilka (2005, 159), jonka mukaan tutkijan on pystyttävä perustelemaan ratkaisunsa sekä miksi hän on päätenyt mihinkin ratkaisuun. Lisäksi tutkijan tulee osata arvioida ratkaisujensa toimivuutta tavoitteiden saavuttamisen kannalta.

Lähteiden hankintaan pyysimme ohjausta kirjaston tietoasiantuntijalta. Tietoasiantuntija neuvoi meitä käyttämään erilaisia hakukoneita, kuten Emerald Premier ja Finto. Käytimme lähteinä tutkimuskirjallisuutta ja aiempaa tutkimustietoa. Kansainvälisen tutkimustiedon löytäminen oli haastavaa, minkä uskomme johtuvan aiheen ajankohtaisuudesta. Tutkimuksia on varmasti parhailaan tekeillä useita, mutta valmiin ja luotettavan tutkimuksen löytäminen osoitautui haastavaksi.

8.3 Jatkotutkimusaiheet

Johtopäätöksiä ja pohdintaa kirjoittaessa meille heräsi useampi aiheeseemme liittyvä jatkotutkimusaihe. Ensimmäinen jatkotutkimusaihe nousi haastateltavalta tutkimusvaiheessa. Kyseinen haastateltava sanoi pohtineensa, kuinka maskien ja visiirien käyttö vaikuttaa lapseen ja lasten psyykeeseen. Maskien takaa pienet lapset eivät näe kasvattajien ilmeitä, mikä vaikuttaa suuresti vuorovaikutukseen. Pienen lapsen mielestä maski voi olla jopa pelottava, koska hän ei ikänsä puolesta voi vielä ymmärtää niiden käytön syitä.

Toisena jatkotutkimusaiheena mietimme korona-ajan vaikutusta lastensuojelun tarpeen lisääntymiseen varhaiskasvatusikäisten keskuudessa. Olisi mielenkiintoista tietää, onko päiväkodissa tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrä

lisääntynyt korona-aikana. Tämä tutkimus olisi mielestämme hyödyllisin toteuttaa ottaen mukaan useampi päiväkotitoiminta, jotta saataisiin laajempi käsitys tutkimustuloksista aiheesta. Yksittäisen päiväkodin kohdalla tällainen asia ei välttämättä näyttäytyä ollenkaan. Olisi myös mielenkiintoista tietää, minkä tyyppisistä asioista lastensuojeluilmoituksia on tehty korona-aikana.

Lisäksi meidän mielestämme olisi mielenkiintoista tutkia koronasta johtuvien rajoitusten ja toimintaohjeiden vaikutusta varhaiskasvattajien ja perheiden välisen yhteistyö- ja luottamussuhteen syntyyn erityisesti uusien perheiden tai uusien työntekijöiden näkökulmasta. Kiinnostus aiheen tutkimista kohtaan heräsi, koska omassa opinnäytetyössämme kasvattajat nostivat tämän huolenaiheen esille. Luottamuksellisen suhteen syntyminen edellyttää molemminpuolista vuorovaikutusta ja osapuolten tutustumista toisiinsa, mikä voi korona-aikana olla haastavaa.

Viimeiseksi ideoimme toiminnallista opinnäytetyötä, jossa varhaiskasvatukseen kuuluvien lasten perheille tehtäisiin idealaatikko lasten ikätasoa vastaavista tehtävistä ja tekemisistä. Tällaista voisi hyödyntää perheiden normaaliarjessa, mutta erityisesti tilanteissa, joissa lapsi joutuisi olemaan pidemmän ajan poissa varhaiskasvatuksesta. Idealaatikko voisi sisältää esimerkiksi tulostettuja värityskuvia, askarteluohjeita, liikuntavinkkejä, musiikkileikkejä ja rentoutusvinkkejä. Idealaatikon kautta perheet saisivat kasvattajien laatimia toimintavinkkejä arkea helpottamaan.

LÄHTEET

- Ahonen, A. & Pesonen, T. 2020. Koronakriisin vaikutuksen varhaiskasvatukseen. Talentia. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2020/04/Koronakriisin-vaikutukset-varhaiskasvatukseen.pdf> [viitattu 14.11.2020].
- Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Fonsén, E., Heikka, J., Hjelt, H., Eskelinen, M. & Riekkola, A. 2018. Osallisuutta edistävä toimintakulttuurin arviointi ja kehittäminen – Case Yliskylä. Teoksessa: Kangas, J., Vlasov, J., Fonsén, E. & Heikka, J. (toim.) Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2 – suunnittelu, toteuttaminen ja kehittäminen. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry, 168–187.
- Alasuutari, M. 2010. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoidossa. Tampere: Vastapaino.
- Arki, arvot ja etiikka – sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. 2017. Talentia. 2. painos. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/docs/Talentia_Etiikkaopas_2017.pdf [viitattu 9.12.2020].
- Atilas, J., Almodóvar, M., Vargas, A., Dias, M. & Zúñiga León, I. 2021. International responses to COVID-19: challenges faced by early childhood professionals. Taylor and Francis Online. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1350293X.2021.1872674?src=recsys> [27.3.2021].
- Eronen, A., Hiilamo, H., Ilmarinen, K., Jokela, M., Karjalainen, P., Karvonen, S., Kivipelto, M., Koponen, E., Leemann, L., Londén, P. & Saikku, P. 2020. Sosiaalibarometri 2020. Suomen sosiaali ja terveys ry. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.soste.fi/wp-content/uploads/2020/07/SOSTE-Sosiaalibarometri-2020.pdf> [viitattu 23.1.2021].
- Eskel, P. & Marttila, M. 2013. Osallisuuden kokemus osana yhteisöllisyyttä. Teoksessa: Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä – yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 75–96.
- Eskola, J., Lähti, J. & Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa: Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–51.
- Hakala, J. 2018. Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa: Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 14–26.
- Hakulinen, T., Hietanen-Peltola, M., Hastrup, A., Vaara, A., Jahnukainen, J. & Varonen, P. 2020. ”Pahin syksy ikinä” – Lasten, nuorten ja perheiden perus-

palvelut koronasyksynä 2020. Työpaperi 37/2020. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140643/URN_ISBN_978-952-343-579-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 14.11.2020].

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Helenius, A. & Lummelahti, L. 2018. Varhaiskasvatus – perusteita. 2. uudistettu painos. Helsinki: BoD – Books On Demand.

Hellström, M. 2010. Sata sanaa kasvatuksesta. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.–17. painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu – teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2016. Tutki ja kirjoita. 21. painos. Helsinki: Tammi.

Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa? - Näkökulmia osallisuuden ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Pedatieto Oy.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Kananen, J. 2008. Kvali – kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2016. Eheä kasvunpolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa: Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 78–93.

Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa: Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. & Rasku-Puttonen, H. (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 91–110.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2007. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus: Stakes.

Kataja, E. 2014. Yhteinen osallisuus varhaiskasvatuksen pedagogiikassa. Teoksessa: Heikka, J., Fonsén, E., Elo, J. & Leinonen, J. (toim.) Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus ry, 56–79.

Koivula, M. 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkodissa. Teoksessa: Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi, 73–104.

Koivula, M. 2013. Yhteisöllisyyden rakentuminen päiväkodin arjessa. Teoksessa: Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä – yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 19–45.

Koivula, M. 2017. Lasten vertaisoppiminen päiväkodissa. Teoksessa: Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus – oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 265–280.

Koivula, M. & Eerola-Pennanen, P. 2017. Yhteisöllisyys ja yksilöllisyys. Teoksessa: Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus – oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 249–264.

Koivunen, P.-L. 2009. Hyvä päivähoito – työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lang, S., Tolbert, A., Schoppe-Sullivan, S. & Bonomi, A. 2015. A cocaring framework for infants and toddlers: Applying a model of coparenting to parent–teacher relationships. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www-science-direct-com.ezproxy.xamk.fi/> [viitattu 19.1.2021].

Mykkänen, J. & Böök, M. 2017. Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Teoksessa: Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus – oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 75–86.

Määttä, P. & Rantala, A. 2016. Tavallisen erityinen lapsi – onnistuneen yhteistyön arvoitusta ratkomassa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Neitola, M. 2013. Vertaissuhteiden merkitys ja muotoutuminen kasvuyhteisöissä. Teoksessa: Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä – Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 99–140.

Nurmi, J.-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Opetushallitus s.a. Varhaiskasvatus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus> [viitattu 19.10.2020].

Opetus- ja kulttuuriministeriö & THL. 2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön suositus opetuksen ja varhaiskasvatuksen järjestäjille koronavirusepidemian aikana. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://minedu.fi/documents/1410845/22330894/OKM+THL+suositus+-+opetus+ja+varhaiskasvatus+4.8.2020.pdf/3a12db76-92f3-2da4-5717-92e552ebe798/OKM+THL+suositus+-+opetus+ja+varhaiskasvatus+4.8.2020.pdf> [viitattu 13.12.2020].

Pihlaja, P. 2018. Sosiaalis-emotionaalinen kehitys ja sen vaikeudet. Teoksessa: Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 141–181.

Päiväkoti Muksula. 2019. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.paivakoti-muksula.net/> [viitattu 19.1.2021].

Rantala, A. & Uotinen, S. 2018. Varhaiskasvattajan ja perheen yhteistyön merkitys. Teoksessa: Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) Varhaiserityskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 121–140.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, L. 2013. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Litterointi. KvaliMOTV. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaope-tus/kvali/L7_2_1.html [viitattu 20.10.2020].

Salminen, J. 2017. Kasvattaja lasten kehityksen ja oppimisen tukijana. Teoksessa: Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus – oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 163–176.

THL. 2020a. Koronavirukset. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudin-aiheuttajat-a-o/koronavirukset> [viitattu 21.10.2020].

THL. 2020b. Varmistetut koronatapaukset Suomessa (COVID-19). WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://experience.arcgis.com/experience/d40b2aaf08be4b9c8ec38de30b714f26> [viitattu 24.2.2021].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turja, L. 2017. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: Hujala, E. & Turja, L. (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 38–55.

Työterveyslaitos. 2020. Ohje varhaiskasvatukseen, esiopetukseen ja perusopetukseen covid-19-tartuntojen ehkäisemiseksi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://hyvatyo.ttl.fi/koronavirus/ohje-varhaiskasvatus-perusopetus> [viitattu 13.12.2020].

Valli, R. 2018. Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa: Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 92–116.

Valmiuslaki 29.12.2011/1552.

Valtioneuvosto. 2020a. Hallitus on todennut yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi. Tiedote 140/2020. Saatavissa: <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeusoloissa-koronavirustilanteen-vuoksi> [viitattu 21.10.2020].

Valtioneuvosto. 2020b. Hallitus päätti varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen rajoitteiden purkamisesta. Tiedote 297/2020. Saatavissa: <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-paatti-varhaiskasvatuksen-ja-perusopetuksen-rajoitteiden-purkamisesta> [viitattu 13.12.2020].

Valtioneuvosto. 2020c. Valmiuslain mukaisten toimivaltuuksien käytöstä luovutaan – poikkeusolot päättyvät tiistaina 16. kesäkuuta. Tiedote 421/2020. Saatavissa: <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/valmiuslain-mukaisten-toimivaltuuksien-kaytosta-luovutaan-poikkeusolot-paattuvat-tiistaina-16-kesakuuta> [viitattu 13.12.2020].

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. Opetushallitus. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf [viitattu 19.10.2020].

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sívén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2013. Lapsuus – Eriytinen elämänvaihe. 1.–5., painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehittä. Helsinki: Tammi

WHO. 2020. Coronavirus disease (COVID-19). WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19#:~:text=symptoms> [viitattu 13.12.2020].

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS
Xamk, Sosiaaliala

1/2

27/11/2020

Opinnäytetyöntekijän / -tekijöiden nimi/nimet:	Henna Mikkonen Mira Käyhkö
Opinnäytetyöntekijän yhteystiedot: osoite, puhelinnumero, sähköposti (jos työllä useampi kuin yksi tekijä, yhden opiskelijan yhteystiedot riittävät):	
Korkeakoulu ja tutkinto, johon opinnäytetyö tehdään:	Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Mikkelin kampus Sosionomi
Opinnäytetyön ohjaaja ja yhteystiedot (puhelinnumero/sähkö- posti):	Seija Nissinen
Opinnäytetyön nimi:	Lapsen kasvattajien kokemuksia varhaiskasvatuksesta korona-aikana
Työn tavoitteet ja tarkoitus:	Tarkoituksenamme on tutkia korona-ajan vaikutuksia varhaiskasvatukseen lapsen kasvattajien näkökulmasta. Tavoitteenamme on saada selville sekä vanhempien että varhaiskasvattajien kokemuksia korona-ajasta. Varhaiskasvattajien osalta haluamme tutkia, miten korona on vaikuttanut varhaiskasvatuksen arkeen, toimintakulttuuriin ja pedagogiseen toimintaan. Perheille kohdistuvalla tutkimuksella tavoitteenamme on selvittää, miten etätöissä poikkeusolojen aikana olleet vanhemmat kokivat työnteon ja lastenhoidon yhdistämisen sekä miten vanhemmat kokevat koronan tuomien uusien toimintaohjeiden noudattamisen.
Tarvittavien tietojen / aineistojen kuvaus (Kuvaa tarkasti, mitä aineistoja tarvitaan ja miltä ajalta):	Opinnäytetyötämme varten tarvitsemme tutkimustietoa sekä varhaiskasvatuksen henkilökunnalta että lasten vanhemmilta. Tutkimuksessamme käsittelemme korona-aikaa alkaen kevään 2020 poikkeusoloista nykyhetkeen asti. Tutkimus ei vaadi henkilötietojen keräämistä, vaan se toteutetaan täysin nimettömänä. Myös haastattelut tullaan käsittelemään siten, että vastaajan henkilöllisyys ei paljastu.
Työssä sovellettavat menetelmät:	Kyselylomake vanhemmille Teemahaastattelu varhaiskasvattajille

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS
Xamk, Sosiaali- ja terveysala

2/2

Aineiston hallinta (miten aineisto käsitellään ja säilytetään, kuka/keitä aineistoa käsittelevät sekä aineiston suojaus ja hävittäminen):	Kyselylomake toteutetaan paperikyselynä ja täytetyt lomakkeet tullaan säilyttämään lukitussa paikassa. Opinnäytetyöprosessin päätyttyä tulemme tuhoamaan täytetyt kyselylomakkeet. Haastattelut tulemme nauhoittamaan, mikä kerrotaan haastateltaville ennen haastattelun aloittamista. Nauhoitteita käytetään ainoastaan litterointivaiheessa ja ne poistetaan, kun opinnäytetyöprosessi on saatu päätökseen.
Aikataulu:	suunnitteluvaihe: syyskuu-marraskuu 2020 teorian kirjoitus: lokakuu-joulukuu 2020 tutkimusvaihe: alkuvuosi 2021 valmis opinnäytetyö: toukokuu 2021
Opinnäytetyön raportointi ja julkaiseminen:	Opinnäytetyön raportointivaihe: lokakuu 2020-huhtikuu 2021 Opinnäytetyön julkaisu: toukokuu 2021

Tutkimusluvan myöntäjä täyttää.

☒ Tutkimuslupa myönnetään.

☐ Tutkimuslupaa ei myönnetä.

Perusteet kielteiselle päätökselle:	
--	--

Tutkimusluvan myöntäjän nimi ja päivämäärä: Mikkelissä 8.12.2020	
--	--

Opinnäytetyöntekijä sitoutuu noudattamaan hyviä tutkimuseettisiä periaatteita liittyen aineiston keräämiseen, säilyttämiseen ja salassapitosääntönsä. Opinnäytetyöntekijä sitoutuu käsittelemään aineistoa luottamuksellisesti. Henkilöitä ei tule mainita loppuraportissa omilla nimillään, ja mahdolliset suorat lainaukset tulee tehdä tavalla, josta tutkittavaa ei voida välittömästi tunnistaa. Mikäli opinnäytetyössä käsitellään henkilötietoja, tulee tutkimuslupahakemuksen liitteenä olla EU:n yleisen tietosuojasetuksen 13 ja 14 artiklojen mukainen tietosuojailmoitus.

Haastatteluteemat ja apukysymykset:

- **kasvatusyhteistyö**
 - o millä tavalla kotona olleisiin perheisiin oltiin yhteydessä/oltiinko ylipäättään
 - o oliko poikkeusolojen aikana huolta kotona olleiden lasten hyvinvoinnista
- **pedagoginen toiminta**
 - o kokivatko/kokevatko varhaiskasvattajat korona-ajan vaikuttaneen lapsen vasun tavoitteiden saavuttamiseen
 - o koronan vaikutus päiväkodin toimintakulttuuriin/oppimisympäristöön (käytännön tasolla)
- **koronan myötä tulleet toimintaohjeet**
 - o poikkeusoloista aina tähän päivään asti
 - o sopeutuminen uusiin ja nopeasti muuttuviin ohjeisiin
 - o kuinka koet perheiden noudattaneen annettuja toimintaohjeita
- **osallisuus ja yhteisöllisyys**
 - o kaveriporukoiden mahdollinen muuttuminen, kun osa lapsista kotona ja osa päiväkodissa
 - o kuinka poikkeusolojen aikana kotona olleiden lasten osallisuus toteutui/sitä tuettiin
- **koronan positiiviset vaikutukset**

LAPSEN KASVATTAJIEN KOKEMUKSIA VARHAISKASVATUKSESTA KORONA-AIKANA

Arvoisa kyselyyn vastaaja, tällä kyselyllä haluamme kartoittaa Teidän perheenne kokemuksia korona-ajasta kevään 2020 poikkeusoloista aina tähän päivään asti. Kyselyn tuloksia tulemme käyttämään opinnäytetyössämme. Kyselyyn vastaatte täysin nimettömästi.

Tutkimuksemme onnistumisen kannalta on tärkeää, että pyrit vastaamaan kaikkiin kysymyksiin mahdollisimman huolellisesti. Vastaathan kysymyksiin ympyröimällä parhaaksi katsomasi vaihtoehdon tai kirjoittamalla vastauksen sille varattuun tilaan.

Palautattehan kyselylomakkeen viimeistään perjantaihin 5.2.2021 mennessä päiväkodinjohtajalle Kati Huttuselle tai tarvittaessa muulle työntekijälle.

Poikkeusoloilla tarkoitamme kevättä 2020 (18.3.2020-14.5.2020), jolloin oli voimassa valmiuslaki ja suositus hoitaa lasta kotona, jos se on mahdollista.

TAUSTATIEDOT

1. Olitko **poikkeusolojen aikana** keväällä 2020 pääsääntöisesti
 - a. normaalisti töissä
 - b. etätöissä
 - c. muuten kotona (*vanhempainvapaa, hoitovapaa, työtön yms.*)
2. Oliko lapsesi **poikkeusolojen aikana** keväällä 2020 pääsääntöisesti
 - a. kotona
 - b. hoidossa
 - c. lapseni ei ollut varhaiskasvatuksessa vielä keväällä 2020
(*jos vastasit tämän vaihtoehdon, voit siirtyä suoraan kysymykseen 16*)
3. Lapsen/lasten ikä tällä hetkellä _____

POIKKEUSOLOIHIN LIITTYVÄT KYSYMYKSET

Kysymyksiin 4-10 pyydämme vastaamaan heitä, joiden lapset olivat kotona poikkeusolojen aikana

1=täysin eri mieltä, 2=osittain eri mieltä, 3=en osaa sanoa, 4=osittain samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä

1. Ikätasoa vastaavien taitojen harjoittelu kotona oli helppoa	1	2	3	4	5
2. Pyrimme tietoisesti ylläpitämään kotona samoja rutiineja, kuin päiväkodissa	1	2	3	4	5
3. Arjen rutiinien ylläpitäminen oli helppoa	1	2	3	4	5
4. Lapseni sai tarpeeksi huomiota/virikkeitä kotona ollessaan	1	2	3	4	5
5. Etätöiden ja lasten hoidon yhdistäminen oli raskasta	1	2	3	4	5
6. Koen, että lapseni jäi jostain paitsi ollessaan kotona	1	2	3	4	5

jos vastasit 4 tai 5, niin mistä? _____

7. Päiväkodin yhteydenpito koteihin oli riittävää	1	2	3	4	5

jos vastasit 1 tai 2, niin mitä olisit toivonut lisää? _____

Kysymyksiin 11-15 pyydämme vastaamaan heitä, joiden lapset olivat päiväkodissa poikkeusolojen aikana

8. Lapseni vieminen päiväkotiin huoletti minua	1	2	3	4	5
9. Lapseni oireili muuttuneen päiväkotiarjen myötä (ystävien poissaolo yms.)	1	2	3	4	5

jos vastasit 4 tai 5, niin miten? _____

10. Pieni ryhmäkoko vaikutti lapseni arkeen myönteisesti	1	2	3	4	5

11. Koen, että päiväkodissa järjestettiin riittävästi ohjattua toimintaa poikkeuksellisesta arjesta huolimatta	1	2	3	4	5

12. Miltä minusta tuntui viedä lapseni päiväkotiin?

KORONA-AIKAA YLEISESTI KÄSITTELEVÄT KYSYMYKSET

Kysymyksiin 16-28 pyydämme kaikkia vastaajia vastaamaan

1=täysin eri mieltä, 2=osittain eri mieltä, 3=en osaa sanoa, 4=osittain samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä

1. Päiväkoti on informoinut riittävästi korona-aikaan liittyvistä asioista (maskisuositus, toimintaohjeet yms.)	1	2	3	4	5
2. Koronan tuomien uusien toimintaohjeiden noudattaminen on ollut helppoa	1	2	3	4	5
3. Mielestäni on helppoa arvioida, onko lapsi riittävän terve menemään päiväkotiin	1	2	3	4	5
4. Lapseni sairastelu korona-aikana on vähentynyt	1	2	3	4	5
5. Lapsen hoito on ollut helppo järjestää, jos lasta ei voi viedä päiväkotiin	1	2	3	4	5
6. Päiväkotia on ollut helppo lähestyä huolien ja ajatusten kanssa	1	2	3	4	5
7. Kommunikointi varhaiskasvattajien kanssa on vähentynyt koronan vuoksi	1	2	3	4	5
8. Korona-aika on tuonut mukanaan jotain positiivista perheemme arkeen	1	2	3	4	5

jos vastasit 4 tai 5, niin mitä? _____

9. Millaisia toiveita teillä on/olisi ollut päiväkodille korona-aikaan liittyen?
10. Poikkeusolojen tai vastaavan tilanteen tullessa uudelleen, mitä toivoisitte päiväkodin tekevän toisin?
11. Saitteko lähiverkostoltasi mielestäsi riittävästi apua? Jos saitte, niin millaista apua?
12. Oletteko tarvinneet ulkopuolista apua arjen pyörittämiseen? Jos kyllä, niin mistä olette sitä etsinyt?
13. Halutessasi voitte kysyä lapsenne ajatuksia korona-aikaan liittyen

Tiedote vanhemmille

Hei! Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa
Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulusta Mikkelin
kampukselta. Teemme opinnäytetyötä
Muksulaan. Aiheenamme on lapsen
kasvattajien kokemukset
varhaiskasvatuksesta korona-aikana.

Tulemme jakamaan Teille lähiaikoina
paperisen kyselylomakkeen.
Toivoisimme, että mahdollisimman moni
Teistä osallistuisi kyselyymme.

**YSTÄVÄLLISIN TERVEISIN
MIRA JA HENNA**